

KONWENCJA

o różnorodności biologicznej,

sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 5 czerwca 1992 r. została sporządzona w Rio de Janeiro Konwencja o różnorodności biologicznej, w następującym brzmieniu:

Przekład

Konwencja o różnorodności biologicznej

Preambuła

Strony niniejszej konwencji,

świadome istotnego znaczenia różnorodności biologicznej oraz ekologicznych, genetycznych, społecznych, ekonomicznych, naukowych, edukacyjnych, kulturowych, rekreacyjnych i estetycznych wartości różnorodności biologicznej i jej elementów,

świadome również znaczenia różnorodności biologicznej dla ewolucji oraz dla funkcjonowania systemów podtrzymujących życie w biosferze,

stwierdzając, że ochrona różnorodności biologicznej jest wspólną sprawą ludzkości,

potwierdzając, że państwa mają suwerenne prawa do własnych zasobów biologicznych,

potwierdzając również, że państwa są odpowiedzialne za ochronę swojej różnorodności biologicznej oraz za zrównoważone użytkowanie własnych zasobów biologicznych,

zaniepokojone faktem, że niektóre działania ludzkie w istotny sposób zmniejszają różnorodność biologiczną,

świadome powszechnej niedostatecznej ilości informacji i wiedzy dotyczącej różnorodności biologicznej oraz pilnej potrzeby rozwijania naukowych, technicznych oraz instytucjonalnych możliwości w celu zro-

zumienia podstaw tego zagadnienia, umożliwiającego planowanie i realizowanie odpowiednich działań,

stwierdzając konieczność przewidywania, zapobiegania oraz zwalczania pierwotnych przyczyn znacznego zmniejszania się lub utraty różnorodności biologicznej,

stwierdzając także, że w przypadku groźby znacznego zmniejszania lub utraty różnorodności biologicznej brak pełnej wiarygodności naukowej danych nie powinien być powodem opóźnienia podejmowania działań mających na celu uniknięcie lub zmniejszenie tej groźby,

stwierdzając ponadto, że podstawowym wymogiem dla ochrony różnorodności biologicznej jest ochrona ekosystemów i naturalnych środowisk *in-situ* oraz utrzymanie i restytucja zdolnych do życia populacji gatunków w ich naturalnych środowiskach;

stwierdzając ponadto, że działania *ex-situ*, podejmowane zwłaszcza na obszarze kraju pochodzenia danych gatunków odgrywają także znaczącą rolę,

uznając ścisłą i tradycyjną zależność od zasobów biologicznych wielu tubylczych i lokalnych społeczności prowadzących tradycyjny tryb życia oraz potrzebę sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tradycyjnej wiedzy, innowacji i praktyk związanych z ochroną różnorodności biologicznej oraz zrównoważonego użytkowania jej elementów,

uznając także doniosłą rolę, jaką odgrywają kobiety w ochronie i zrównoważonym użytkowaniu różnorodności biologicznej oraz potwierdzając potrzebę pełnego udziału kobiet na wszystkich szczeblach procesu podejmowania i wdrażania decyzji dotyczących ochrony różnorodności biologicznej,

podkreślając znaczenie oraz potrzebę wspierania międzynarodowej, regionalnej i globalnej współpracy pomiędzy państwami i organizacjami międzyrządowymi oraz pozarządowymi na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego użytkowania jej elementów,

przyznając, że zapewnienie nowych i dodatkowych środków finansowych oraz odpowiedniego dostępu do właściwych technologii może zasadniczo zmienić różnicowanie światowych możliwości przeciwdziałania utracie różnorodności biologicznej,

przyznając ponadto, że niezbędne są przepisy szczególnie na rzecz państw rozwijających się, w tym zapewnienie nowych i dodatkowych środków finansowych oraz odpowiedniego dostępu do właściwych technologii,

uznając, w tym względzie, specyficzne warunki państw najsłabiej rozwiniętych oraz małych państw wyspiarskich,

przyznając, że istnieje potrzeba znacznych inwestycji na rzecz zachowania różnorodności biologicznej oraz że oczekuje się, iż inwestycje te przyniosą wiele ekologicznych, ekonomicznych i społecznych korzyści,

uznając, że rozwój gospodarczy i społeczny oraz likwidacja ubóstwa są głównymi i podstawowymi priorytetami państw rozwijających się,

świadome faktu, że ochrona oraz zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej mają kluczowe znaczenie dla wyżywienia i zaspokojenia zdrowotnych oraz innych potrzeb wzrastającej populacji ludzkiej na świecie i że w tym celu niezbędny jest dostęp i podział zasobów genetycznych i technologicznych,

uznając, że ochrona i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej umocni przyjazne stosunki pomiędzy państwami i przyczyni się do pokoju na świecie,

pragnąc wzmocnić i uzupełnić istniejące międzynarodowe porozumienia dotyczące ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego użytkowania jej elementów oraz

zdecydowane chronić i użytkować w zrównoważony sposób różnorodność biologiczną w interesie obecnych i przyszłych pokoleń,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Cele

Celami niniejszej konwencji, realizowanymi zgodnie z jej odpowiednimi postanowieniami, jest ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie.

Artykuł 2

Definicje

Dla celów niniejszej konwencji:

„Różnorodność biologiczna” — oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów pochodzących, *inter alia*, z ekosystemów lądowych, morskich i innych wodnych ekosystemów oraz zespołów ekologicznych, których są one częścią. Dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz ekosystemami.

„Zasoby biologiczne” — obejmują zasoby genetyczne, organizmy i ich części, populacje i jakiegokolwiek inne żywe elementy ekosystemu, które faktycznie lub potencjalnie mogą być wykorzystywane lub stanowić mogą wartość dla ludzkości.

„Biotechnologia” — oznacza każde rozwiązanie technologiczne, które wykorzystuje systemy biologiczne, żywe organizmy lub ich pochodne do wytworzenia lub modyfikowania produktów lub procesów.

„Kraj pochodzenia zasobów genetycznych” — oznacza kraj, który posiada te zasoby genetyczne w warunkach *in-situ*.

„Kraj dostarczający zasoby genetyczne” — oznacza kraj dostarczający zasoby genetyczne ze źródeł *in-situ*, zarówno populacji gatunków dzikich, jak i udomowio-

nych, lub ze źródeł *ex-situ*, które mogą, ale nie muszą pochodzić z tego kraju.

„Udomowione lub hodowlane gatunki” — oznaczają gatunki, na których proces ewolucyjny wywierał wpływ człowieka w celu zaspokojenia swoich potrzeb.

„Ekosystem” — oznacza dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną.

„Ochrona *ex-situ*” — oznacza ochronę składników różnorodności biologicznej poza ich naturalnymi siedliskami.

„Materiał genetyczny” — oznacza jakikolwiek materiał roślinny, zwierzęcy, mikrobiologiczny lub innego pochodzenia, zawierający funkcjonalne jednostki dziedziczności.

„Zasoby genetyczne” — oznaczają materiał genetyczny posiadający faktyczną lub potencjalną wartość.

„Siedlisko” — oznacza miejsce lub typ miejsca, w którym organizm lub populacja występuje w sposób naturalny.

„Warunki *in-situ*” — oznaczają warunki, w których zasoby genetyczne występują w ekosystemach lub naturalnych siedliskach, a w przypadku gatunków udomowionych lub hodowlanych, w otoczeniu, w którym rozwinęły swoje charakterystyczne właściwości.

„Ochrona *in-situ*” — oznacza ochronę ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz utrzymanie i restytucję zdolnych do życia populacji gatunków w ich naturalnym środowisku, a w przypadku gatunków udomowionych lub hodowlanych, w środowisku, w którym rozwinęły swoje charakterystyczne właściwości.

„Obszar chroniony” — oznacza obszar określony geograficznie, który jest wyznaczony, objęty odpowiednimi regulacjami i zarządzany dla osiągnięcia określonych celów związanych z ochroną.

„Regionalna organizacja integracji gospodarczej” — oznacza organizację utworzoną przez suwerenne państwa danego regionu, które przekazały jej kompetencje w sprawach objętych niniejszą konwencją i odpowiednio upoważniły ją, zgodnie z ich wewnętrznymi procedurami, do podpisania, ratyfikowania, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia do niniejszej konwencji.

„Zrównoważone użytkowanie” — oznacza użytkowanie elementów różnorodności biologicznej w taki sposób i z taką intensywnością, żeby nie prowadziło ono do jej zmniejszenia w długim czasie i tym samym pozwoliło utrzymać jej potencjał w stanie odpowiadającym potrzebom i aspiracjom obecnych oraz przyszłych pokoleń.

„Technologia” — obejmuje biotechnologię.

Artykuł 3

Zasady

Zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych oraz zasadami prawa międzynarodowego, państwa mają suwerenne prawo wykorzystywania swoich własnych zasobów zgodnie z własną polityką w zakresie środowiska oraz ponoszą odpowiedzialność za zapewnienie, że

działalność w ramach ich jurysdykcji lub kontroli nie powoduje szkody w środowisku innych państw lub na obszarach znajdujących się poza jurysdykcją krajową.

Artykuł 4

Zakres jurysdykcji

Z zastrzeżeniem praw innych państw i jeżeli niniejsza konwencja w wyraźny sposób nie przewiduje inaczej, postanowienia niniejszej konwencji mają zastosowanie dla każdej Umawiającej się Strony:

- (a) w przypadku elementów różnorodności biologicznej — na obszarze znajdującym się w granicach krajowej jurysdykcji, oraz
- (b) w przypadku procesów i działań, niezależnie od tego, gdzie wystąpią ich skutki, prowadzonych pod jej jurysdykcją lub kontrolą, na obszarach objętych jej jurysdykcją krajową lub leżących poza jej granicami.

Artykuł 5

Współpraca

Każda z Umawiających się Stron, w miarę możliwości i potrzeby, współpracuje z innymi Umawiającymi się Stronami, bezpośrednio lub w razie potrzeby przez kompetentne organizacje międzynarodowe, w zakresie obszarów znajdujących się poza jurysdykcją krajową oraz w innych sprawach będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego użytkowania jej elementów.

Artykuł 6

Ogólne działania na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej

Każda Umawiająca się Strona, zgodnie ze swoimi szczególnymi warunkami i możliwościami:

- (a) opracowuje krajowe strategie, plany lub programy dotyczące ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej bądź dostosowuje w tym celu istniejące strategie, plany lub programy, które odzwierciedlają, *inter alia*, działania przewidziane w niniejszej konwencji, właściwe dla danej Umawiającej się Strony, oraz
- (b) włącza, w miarę możliwości i potrzeby, ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej do odpowiednich sektorowych i międzysektorowych planów, programów i polityk.

Artykuł 7

Identyfikacja i monitoring

Każda Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeby, w szczególności dla celów artykułów od 8 do 10:

- (a) identyfikuje elementy różnorodności biologicznej istotne dla jej ochrony i zrównoważonego użytkowania, z uwzględnieniem przykładowej listy kategorii wymienionych w załączniku I;

- (b) monitoruje, poprzez pobieranie próbek lub innymi metodami, elementy różnorodności biologicznej zidentyfikowane stosownie do litery (a), z uwzględnieniem tych elementów, które wymagają pilnych działań ochronnych oraz mają największą potencjalną wartość dla zrównoważonego użytkowania;
- (c) identyfikuje procesy i kategorie działań, które mają lub mogą mieć znaczny negatywny wpływ na ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej, oraz monitoruje ich skutki przez pobieranie próbek lub za pomocą innych technik, oraz
- (d) gromadzi i opracowuje, za pomocą każdego systemu, wyniki identyfikacji i monitoringu uzyskane stosownie do liter (a), (b) i (c).

Artykuł 8

Ochrona *in-situ*

Każda Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeb:

- (a) ustanawia system obszarów chronionych lub obszarów, na których muszą być podjęte specjalne działania w celu ochrony różnorodności biologicznej;
- (b) opracowuje w miarę potrzeby zalecenia dotyczące wyznaczania, ustanawiania i zarządzania obszarami chronionymi lub obszarami, na których należy podjąć szczególne działania w celu ochrony różnorodności biologicznej;
- (c) obejmuje odpowiednimi regulacjami i zarządza zasobami biologicznymi ważnymi dla zachowania różnorodności biologicznej zarówno na obszarach objętych ochroną, jak i poza ich granicami, mając na względzie zapewnienie ochrony tych zasobów i zrównoważone ich użytkowanie;
- (d) wspiera ochronę ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz utrzymanie zdolnych do życia populacji gatunków w ich naturalnym otoczeniu;
- (e) wspiera z punktu widzenia środowiska racjonalny i zrównoważony rozwój na obszarach sąsiadujących z obszarami chronionymi, mając na uwadze wzmocnienie ochrony tych obszarów;
- (f) odtwarza i przywraca do stanu poprzedniego ekosystemy, które uległy degradacji, oraz popiera restytucję zagrożonych gatunków, *inter alia*, poprzez opracowanie i wprowadzenie w życie odpowiednich planów lub innych strategii zarządzania;
- (g) ustanawia lub utrzymuje środki umożliwiające regulowanie, zarządzanie lub kontrolę ryzyka związanego z użytkowaniem i uwalnianiem żywych, zmodyfikowanych biotechnologicznie organizmów, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko i wpływać na ochronę oraz zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej, biorąc także pod uwagę zagrożenia dla ludzkiego zdrowia;
- (h) zapobiega wprowadzaniu, kontroluje lub tępi te obce gatunki, które zagrażają ekosystemom, siedliskom lub gatunkom;
- (i) dąży do zapewnienia niezbędnych warunków umożliwiających zharmonizowanie stosowanych praktyk użytkowania różnorodności biologicznej

z zasadami jej ochrony i zrównoważonym użytkowaniem jej elementów;

- (j) stosownie do swojego ustawodawstwa krajowego respektuje, chroni i utrzymuje wiedzę, innowacje oraz praktyki stosowane przez tubylcze i lokalne społeczności, prowadzące tradycyjny tryb życia sprzyjający ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu różnorodności biologicznej oraz wspiera ich szersze stosowanie za zgodą i przy udziale osób, które dysponują taką wiedzą, stosują innowacje i praktyki, oraz zachęca do równego podziału korzyści płynących z wykorzystania tej wiedzy, innowacji i praktyk;
- (k) opracowuje lub utrzymuje niezbędne regulacje prawne i/ lub inne przepisy dotyczące ochrony zagrożonych gatunków i populacji;
- (l) reguluje lub zarządza odpowiednimi procesami i kategoriami działań w przypadku, gdy stosownie do artykułu 7 zostanie stwierdzony istotny negatywny wpływ na różnorodność biologiczną;
- (m) współpracuje przy zapewnianiu finansowej i innej pomocy na rzecz ochrony *in-situ* określonej powyżej w literach (a) do (l), w szczególności dla państw rozwijających się.

Artykuł 9

Ochrona *ex-situ*

Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeb, przede wszystkim w celu rozszerzenia działań *in-situ*:

- (a) podejmuje działania dla ochrony *ex-situ* elementów różnorodności biologicznej, najlepiej w kraju pochodzenia takich elementów;
- (b) ustanawia i utrzymuje środki ułatwiające ochronę *ex situ* oraz dla badań nad roślinami, zwierzętami i mikroorganizmami, najlepiej w kraju pochodzenia zasobów genetycznych;
- (c) przyjmuje środki mające na celu restytucję i odtworzenie zagrożonych gatunków oraz ich ponowne wprowadzenie do ich naturalnych siedlisk przy zachowaniu odpowiednich warunków;
- (d) reguluje i kieruje pozyskiwaniem zasobów biologicznych z naturalnych siedlisk dla ochrony *ex-situ* w taki sposób, aby nie zagrażało ono ekosystemom i populacjom gatunków *in-situ*, z wyjątkiem sytuacji, w których specjalne tymczasowe działania *ex-situ* są niezbędne zgodnie z literą (c);
- (e) współpracuje przy zapewnieniu finansowej i innej pomocy dla ochrony *ex-situ* określonej powyżej w literach od (a) do (d) oraz przy ustanowieniu i utrzymaniu środków ułatwiających ochronę *ex-situ* w krajach rozwijających się.

Artykuł 10

Zrównoważone użytkowanie elementów różnorodności biologicznej

Każda Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeb:

- (a) włącza problematykę ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów biologicznych w proces podejmowania decyzji na szczeblu krajowym;

- (b) stosuje środki dotyczące wykorzystania zasobów biologicznych w celu uniknięcia lub zmniejszenia negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną;
- (c) chroni i zachęca do zwyczajowego wykorzystywania zasobów biologicznych, zgodnie z tradycyjnymi praktykami kulturowymi, które odpowiadają wymogom ochrony i zrównoważonego użytkowania;
- (d) udziela pomocy społecznościom lokalnym w opracowywaniu i stosowaniu działań naprawczych na obszarach zdegradowanych, gdzie różnorodność biologiczna została zmniejszona, oraz
- (e) zachęca do współpracy pomiędzy swoimi organami rządowymi a swoim sektorem prywatnym w opracowywaniu metod sprzyjających zrównoważonemu użytkowaniu zasobów biologicznych.

Artykuł 11

Środki stymulujące

Każda Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeb, podejmuje działania ekonomiczne i społeczne, które odgrywają rolę środków stymulujących dla ochrony i zrównoważonego użytkowania elementów różnorodności biologicznej.

Artykuł 12

Badania naukowe i szkolenie

Umawiające się Strony, biorąc pod uwagę szczególnie potrzeby państw rozwijających się:

- (a) ustanawiają i realizują programy naukowego i technicznego nauczania i szkolenia w zakresie działań służących identyfikacji, ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu różnorodności biologicznej i jej elementów, a także udzielają pomocy w takim nauczaniu i szkoleniu, na szczególne potrzeby państw rozwijających się;
- (b) wspierają i zachęcają do prowadzenia badań naukowych, które przyczyniają się do ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz popierają, w szczególności w państwach rozwijających się, *inter alia*, zgodnie z decyzjami podjętymi przez Konferencję Stron na podstawie zaleceń Pomocniczego Organu Doradczego do Spraw Naukowych, Technicznych i Technologicznych, oraz
- (c) stosownie do postanowień artykułów 16, 18 i 20 popierają i współpracują w zakresie wykorzystania postępu naukowego osiągniętego w badaniach nad różnorodnością biologiczną dla rozwoju metod ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów biologicznych.

Artykuł 13

Edukacja i świadomość społeczna

Umawiające się Strony:

- (a) wspierają i zachęcają do zrozumienia znaczenia ochrony różnorodności biologicznej i niezbędnych

działań w zakresie jej ochrony, jak również propagowania tego zagadnienia za pomocą środków masowego przekazu i programów edukacyjnych, oraz

- (b) współpracują, w miarę potrzeby, z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi, w zakresie rozwoju programów edukacyjnych oraz kształtujących świadomość społeczną z poszanowaniem ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.

Artykuł 14

Ocena oddziaływania i zmniejszanie negatywnych oddziaływań

1. Każda Umawiająca się Strona, w miarę możliwości i potrzeb:
 - (a) wprowadza odpowiednie procedury wymagające wykonania oceny oddziaływania na środowisko proponowanych projektów, które mogą mieć istotne negatywne skutki dla różnorodności biologicznej, w celu uniknięcia lub zmniejszenia takich skutków, oraz tam, gdzie to jest właściwe, pozwala na udział społeczności w tych procedurach;
 - (b) wprowadza odpowiednie uregulowania dla zapewnienia, że środowiskowe konsekwencje jej programów i polityk, które mogą mieć znacząco negatywne oddziaływanie na różnorodność biologiczną, są w sposób należyty brane pod uwagę;
 - (c) popiera, na zasadzie wzajemności, notyfikowanie, wymianę informacji oraz konsultacje na temat działań w ramach jej jurysdykcji lub kontroli, które mogą mieć istotne negatywne skutki dla różnorodności biologicznej w innych państwach lub na obszarach znajdujących się poza granicami jurysdykcji krajowej, poprzez zachęcanie do zawierania, w razie potrzeby, odpowiednich dwustronnych, regionalnych lub wielostronnych porozumień;
 - (d) w przypadku bliskiego lub poważnego niebezpieczeństwa bądź szkody, powstających pod jej jurysdykcją lub kontrolą dla różnorodności biologicznej na obszarze znajdującym się pod jurysdykcją innych państw lub na obszarach poza granicami jurysdykcji krajowej, powiadamia niezwłocznie potencjalnie zagrożone państwa o takim niebezpieczeństwie lub szkodzie, a także inicjuje działanie w celu zapobieżenia lub zmniejszenia tego niebezpieczeństwa lub szkody oraz
 - (e) popiera uregulowania krajowe umożliwiające szybkie reagowanie na działania lub zdarzenia spowodowane zarówno przyczynami naturalnymi lub w inny sposób, które stanowią poważne i bliskie niebezpieczeństwo dla różnorodności biologicznej, oraz zachęca do współpracy międzynarodowej mającej na celu uzupełnienie tych uregulowań krajowych oraz, w razie potrzeby, w uzgodnieniu z innymi zainteresowanymi państwami lub regionalnymi organizacjami integracji gospodarczej, ustanawia wspólne plany postępowania w przypadkach nadzwyczajnych.

2. Konferencja Stron rozpatruje, na podstawie przeprowadzonych badań, kwestię odpowiedzialności i wyrównywania strat, w tym przywracania do stanu poprzedniego i odszkodowania za szkody wyrządzone różnorodności biologicznej, z wyjątkiem przypadku, gdy taka odpowiedzialność jest wyłączanie sprawą wewnętrzną.

Artykuł 15

Dostęp do zasobów genetycznych

1. Uznając suwerenne prawa państw do ich zasobów naturalnych, uprawnienie do określenia dostępu do zasobów genetycznych należy do rządów państw oraz podlega ustawodawstwu krajowemu.
2. Każda Umawiająca się Strona dąży do stworzenia warunków ułatwiających innym Umawiającym się Stronom dostęp do zasobów genetycznych w celu użytkowania ich w sposób racjonalny z punktu widzenia środowiska oraz nie wprowadza żadnych ograniczeń, które byłyby sprzeczne z celami niniejszej konwencji.
3. Dla celów niniejszej konwencji za zasoby genetyczne dostarczane przez Umawiającą się Stronę, o których mowa w niniejszym artykule oraz w artykułach 16 i 19, uważa się wyłącznie zasoby dostarczane przez Umawiające się Strony, które są krajami pochodzenia tych zasobów, lub przez Strony, które pozyskały zasoby genetyczne zgodnie z niniejszą konwencją.
4. Dostęp do zasobów genetycznych, o ile zostanie przyznany, odbywa się na wzajemnie uzgodnionych warunkach oraz zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.
5. Dostęp do zasobów genetycznych wymaga uzyskania uprzedniej zgody od Umawiającej się Strony dostarczającej te zasoby, chyba że Strona ta zdecyduje inaczej.
6. Każda Umawiająca się Strona dąży do rozwijania i prowadzenia badań naukowych opartych na zasobach genetycznych dostarczanych przez inne Umawiające się Strony, przy pełnym udziale tych Stron oraz w miarę możliwości na ich terytorium.
7. Każda Umawiająca się Strona podejmuje odpowiednie ustawodawcze, administracyjne lub polityczne działania zgodnie z artykułami 16 i 19 oraz, w razie potrzeby, poprzez mechanizm finansowy utworzony na podstawie artykułów 20 i 21, mając na celu sprawiedliwy i równy dostęp do wyników badań i rozwoju oraz korzyści wynikających z komercyjnego lub innego wykorzystania zasobów genetycznych z państwem dostarczającym takie zasoby. Podział ten dokonywany jest na wzajemnie uzgodnionych warunkach.

Artykuł 16

Dostęp do technologii oraz jej transfer

1. Każda Umawiająca się Strona uznając, że technologia obejmuje biotechnologię oraz że zarówno dostęp do technologii, jak i jej transfer pomiędzy Umawiającymi się Stronami stanowią podstawowe warunki osiągnięcia celów niniejszej konwencji, zobowiązuje się, zgodnie z postanowieniami

niniejszego artykułu, zapewnić i/lub ułatwić innym Umawiającym się Stronom dostęp i transfer tych technologii, które mają istotne znaczenie dla ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej lub wykorzystują zasoby genetyczne i nie powodują znacznych szkód dla środowiska.

2. Dostęp do technologii oraz jej transfer, o którym mowa w ustępie 1, do państw rozwijających się są zapewnione i/lub ułatwione na sprawiedliwych i jak najbardziej korzystnych warunkach, w tym na warunkach preferencyjnych lub koncesji, jeśli Strony wyraziły na to zgodę, a w razie potrzeby, zgodnie z mechanizmem finansowym utworzonym na podstawie artykułów 20 i 21. W przypadku technologii będących przedmiotem patentów lub innych praw własności intelektualnej taki dostęp i transfer odbywa się na warunkach zapewniających ich odpowiednią i skuteczną ochronę, zgodnie z prawami własności intelektualnej. Stosowanie niniejszego ustępu jest zgodne z postanowieniami ustępów 3, 4 i 5.
3. Każda Umawiająca się Strona podejmuje odpowiednie ustawodawcze, administracyjne lub polityczne działania gwarantujące Umawiającym się Stronom, w szczególności państwom rozwijającym się, które dostarczają zasoby genetyczne, dostęp do technologii opartych na wykorzystaniu zasobów genetycznych na wzajemnie uzgodnionych warunkach, w tym technologii chronionej patentami i innymi prawami własności intelektualnej, a w razie potrzeby na podstawie postanowień artykułów 20 i 21 i zgodnie z prawem międzynarodowym oraz stosownie do ustępów 4 i 5; dotyczy to również transferu takiej technologii.
4. Każda Umawiająca się Strona podejmuje odpowiednie ustawodawcze, administracyjne lub polityczne działania, które zachęcają sektor prywatny do ułatwiania dostępu do technologii, jej transferu i wspólnych przedsięwzięć w zakresie rozwoju technologii, o których mowa w ustępie 1. Działania takie przynoszą korzyści zarówno instytucjom rządowym, jak również sektorowi prywatnemu w państwach rozwijających się i są zgodne z ustępami 1, 2 i 3.
5. Umawiające się Strony, uznając fakt, że patenty oraz inne prawa własności intelektualnej mogą wywierać wpływ na wdrażanie niniejszej konwencji, współpracują ze sobą w tej dziedzinie, zgodnie z ustawodawstwem krajowym i prawem międzynarodowym w celu zapewnienia, aby prawa te wspierały cele niniejszej konwencji i nie były sprzeczne z nimi.

Artykuł 17

Wymiana informacji

1. Umawiające się Strony ułatwiają wymianę informacji pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł dotyczących ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej z uwzględnieniem szczególnych potrzeb państw rozwijających się.
2. Taka wymiana informacji obejmuje wymianę wyników badań technicznych, naukowych i społeczno-ekonomicznych, jak również informacji doty-

czących szkoleń i programów badawczych, wiedzy specjalistycznej, wiedzy tradycyjnej i tubylczej jako takich oraz w połączeniu z technologiami, o których mowa w artykule 16 ustęp 1. Tam, gdzie jest to możliwe, dotyczy to także rozpowszechniania tych informacji.

Artykuł 18

Współpraca techniczna i naukowa

1. Umawiające się Strony wspierają międzynarodową współpracę techniczną i naukową w dziedzinie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, w razie potrzeby, przez odpowiednie instytucje międzynarodowe i państwowe.
2. Każda Umawiająca się Strona wspiera współpracę techniczną i naukową z innymi Umawiającymi się Stronami, w szczególności z krajami rozwijającymi się, przy wdrażaniu niniejszej konwencji, *inter alia*, poprzez opracowywanie i wdrażanie narodowych polityk. Popierając taką współpracę, szczególną uwagę należy zwrócić na rozwijanie i umacnianie krajowych możliwości przez rozwój zasobów ludzkich oraz tworzenie instytucji.
3. Konferencja Stron na swoim pierwszym posiedzeniu określa sposób funkcjonowania mechanizmu wymiany informacji mającego na celu wspomaganie i ułatwianie współpracy technicznej i naukowej.
4. Umawiające się Strony, zgodnie z krajowym ustawodawstwem i polityką, promują i rozwijają metody współpracy w zakresie rozwoju i wykorzystania technologii, w tym technologii tubylczych i tradycyjnych, stosownie do celów niniejszej konwencji. W tym celu Umawiające się Strony promują także współpracę w zakresie szkolenia personelu i wymiany specjalistów.
5. Umawiające się Strony, na podstawie wzajemnego porozumienia, popierają tworzenie wspólnych programów badawczych oraz wspólnych przedsięwzięć mających na celu rozwój technologii służących realizacji celów niniejszej konwencji.

Artykuł 19

Przenoszenie biotechnologii oraz podział korzyści

1. Każda Umawiająca się Strona podejmuje odpowiednie ustawodawcze, administracyjne lub polityczne działania w celu zapewnienia efektywnego udziału w badaniach biotechnologicznych tych Umawiających się Stron, szczególnie państw rozwijających się, które dostarczają zasoby genetyczne do tych badań. Tam, gdzie to jest możliwe, badania prowadzone są na terytorium tych Umawiających się Stron.
2. Każda Umawiająca się Strona podejmuje wszelkie możliwe działania w celu promowania i udzielania priorytetowego dostępu Umawiającym się Stronom, szczególnie państwu rozwijającemu się, do wyników i korzyści płynących z biotechnologii opartych na wykorzystaniu zasobów genetycznych dostarczanych przez te Umawiające się Stro-

ny. Taki dostęp oparty jest na sprawiedliwych i słusznym zasadach oraz odbywa się na wzajemnie uzgodnionych warunkach.

3. Strony rozważają potrzebę sporządzenia oraz założenia protokołu określającego odpowiednie procedury, a zwłaszcza dotyczące uzyskiwania uprzedniej zgody w sprawie bezpiecznego przemieszczania, przekazywania i wykorzystania wszystkich żywych organizmów zmodyfikowanych w rezultacie biotechnologii, które mogą wywierać negatywny wpływ na ochronę i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej.
4. Każda Umawiająca się Strona, bezpośrednio lub za pośrednictwem osoby fizycznej lub prawnej podlegającej jej jurysdykcji i dostarczającej organizmy, o których mowa w ustępie 3, udziela Umawiającej się Stronie, do której organizmy te mają być wprowadzone, wszelkich dostępnych informacji dotyczących użytkowania i przepisów bezpieczeństwa wymaganych przez tę Umawiającą się Stronę przekazującą te organizmy, jak również wszelkich dostępnych informacji o potencjalnym negatywnym oddziaływaniu tych organizmów.

Artykuł 20

Środki finansowe

1. Każda Umawiająca się Strona zobowiązuje się, w miarę swoich możliwości i zgodnie ze swoimi przyjętymi narodowymi planami, priorytetami oraz programami tej Strony, zapewnić pomoc finansową oraz stosować bodźce stymulujące krajowe działania, które prowadzą do osiągnięcia celów niniejszej konwencji.
2. Strony będące państwami rozwiniętymi zapewniają nowe i dodatkowe środki finansowe umożliwiające Stronom będącym państwami rozwijającymi się całkowite pokrycie uzgodnionych kosztów, jakie będą one ponosić w związku z podjęciem działań, do których zobowiązuje niniejsza konwencja oraz które umożliwiają uzyskanie korzyści z realizacji jej postanowień. Koszty te są uzgadniane między Stroną będącą państwem rozwijającym się a strukturą instytucjonalną, o której mowa w artykule 21, zgodnie z polityką, strategią, priorytetami programowymi i kryteriami uprawniającymi oraz wskaźnikową listą przyrostu kosztów ustalanych przez Konferencję Stron. Pozostałe Strony, w tym państwa znajdujące się w procesie transformacji gospodarczej, mogą dobrowolnie przyjmować na siebie zobowiązania Stron będących państwami rozwiniętymi. Dla celów niniejszego artykułu Konferencja Stron na swoim pierwszym posiedzeniu ustala listę Stron będących państwami rozwiniętymi oraz innych Stron, które dobrowolnie przyjmują zobowiązania Stron będących państwami rozwiniętymi. Konferencja Stron przeprowadza okresowy przegląd tej listy i w miarę potrzeby dokona jej korekty. Zachęca się inne państwa i inne źródła do składania dobrowolnych dotacji. Przy wdrażaniu tych zobowiązań należy uwzględniać potrzebę odpowiedniego poziomu finansowania, terminowości wpłat zgodnie z ustaleniami oraz konieczność sprawiedliwego podziału obciążeń, jakie z tego ty-

- tułu ponoszą Strony dostarczające środki finansowe i znajdujące się na liście.
3. Strony będące państwami rozwiniętymi mogą także dostarczać, a Strony będące państwami rozwijającymi się mogą wykorzystać środki finansowe przeznaczone na wdrażanie niniejszej konwencji poprzez dwustronne, regionalne i inne wielostronne sposoby.
 4. Zakres, w jakim Strony będące państwami rozwijającymi się skutecznie wypełniają swoje zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji, zależy od efektywności realizacji wdrażania przez Strony będące państwami rozwiniętymi swoich zobowiązań dotyczących środków finansowych i transferu technologii, ustanowionych w niniejszej konwencji, jak również od uwzględnienia faktu, że rozwój gospodarczy i społeczny oraz likwidacja ubóstwa są głównymi i nadrzędnymi priorytetami Stron będących państwami rozwijającymi się.
 5. Strony, podejmując działania związane z finansowaniem i transferem technologii, biorą w pełni pod uwagę specyficzne potrzeby i szczególną sytuację państw najstabilniej rozwiniętych.
 6. Umawiające się Strony biorą również pod uwagę szczególne warunki związane z rozmieszczeniem i umiejscowieniem różnorodności biologicznej na terytoriach Stron będących państwami rozwijającymi się, w szczególności małych państw wyspiarskich.
 7. Należy również wziąć pod uwagę szczególną sytuację państw rozwijających się, włącznie z tymi, których środowisko jest szczególnie podatne na zagrożenia, a więc takie, które posiadają strefy suche i półsuche oraz obszary nadbrzeżne i górzyste.
2. Stosownie do celów niniejszej konwencji Konferencja Stron na swoim pierwszym posiedzeniu ustala politykę, strategię oraz priorytety programowe, jak również szczegółowe kryteria i wskazówki określające dostęp do środków finansowych i ich wykorzystywanie, włącznie z monitorowaniem i regularną oceną tego wykorzystywania. Konferencja Stron podejmuje decyzje dotyczące uregulowań zmierzających do realizacji postanowień ustępu 1 po konsultacji z instytucją, w której ramach funkcjonuje mechanizm finansowy.
 3. Konferencja Stron dokonuje oceny skuteczności mechanizmu finansowego utworzonego zgodnie z niniejszym artykułem, w tym kryteriów i wskazówek, o których mowa w ustępie 2, nie wcześniej niż po upływie dwóch lat od wejścia w życie niniejszej konwencji, a następnie w regularnych odstępach czasu. Na podstawie takiej oceny Konferencja Stron podejmuje, w razie konieczności, odpowiednie działania w celu poprawy skuteczności mechanizmu finansowego.
 4. Umawiające się Strony rozważają możliwość umocnienia istniejących instytucji finansowych w celu zapewnienia środków finansowych dla ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.

Artykuł 22

Stosunek do innych konwencji międzynarodowych

1. Postanowienia niniejszej konwencji nie mają wpływu na prawa i zobowiązania żadnej z Umawiających się Stron, wynikające z jakiegokolwiek obowiązującego porozumienia międzynarodowego, z wyjątkiem przypadku, gdy wykonywanie tych praw i zobowiązań powodowałoby poważną szkodę lub zagrożenie dla różnorodności biologicznej.
2. Umawiające się Strony stosują niniejszą konwencję w odniesieniu do środowiska morskiego zgodnie z prawami i zobowiązaniami państw przewidzianymi w prawie morza.

Artykuł 23

Konferencja Stron

1. Niniejszym ustanawia się Konferencję Stron. Pierwsze posiedzenie Konferencji Stron zostaje zwołane przez Dyrektora Wykonawczego Programu Środowiskowego Narodów Zjednoczonych, nie później niż w ciągu jednego roku po wejściu w życie niniejszej konwencji. Następnie zwyczajne posiedzenia Konferencji Stron odbywają się w regularnych odstępach czasu, które ustala Konferencja na swoim pierwszym posiedzeniu.
2. Nadzwyczajne posiedzenia Konferencji Stron odbywają się w terminie, w jakim Konferencja uzna to za konieczne, lub na pisemny wniosek którejkolwiek ze Stron, pod warunkiem że w ciągu 6 miesięcy od powiadomienia Stron o tym wniosku przez Sekretariat co najmniej jedna trzecia Stron wyrazi swe poparcie dla tego wniosku.
3. Konferencja Stron w drodze konsensusu uzgadnia i przyjmuje swój regulamin oraz regulamin każdego organu pomocniczego, który może utworzyć, jak również przepisy finansowe regulujące finansowo-

Artykuł 21

Mechanizm finansowy

1. Dla celów niniejszej konwencji tworzy się mechanizm zapewnienia środków finansowych Stronom będącym państwami rozwijającymi się. Mechanizm ten oparty jest na zasadzie dotacji lub koncesji, których podstawowe elementy określa niniejszy artykuł. Dla celów niniejszej konwencji mechanizm ten jest podporządkowany Konferencji Stron, która nim zarządza i nadzoruje jego funkcjonowanie. Operacje w zakresie tego mechanizmu prowadzone są w ramach struktury instytucjonalnej, którą określa Konferencja Stron na swoim pierwszym posiedzeniu. Dla celów niniejszej konwencji Konferencja Stron określa politykę, strategię, priorytety programowe i kryteria uprawniające do dostępu i wykorzystania tych środków. Operacje finansowe powinny być prowadzone w sposób zapewniający odpowiedni poziom finansowania z zachowaniem terminowości wpłat, o których mowa w artykule 20. Wysokość środków finansowych powinna być stosowna do potrzeb ustalanych okresowo przez Konferencję Stron, biorąc pod uwagę konieczność sprawiedliwego podziału obciążeń między Strony dostarczające środki finansowe i znajdujące się na liście, o której mowa w artykule 20 ustęp 2. Strony będące państwami rozwiniętymi mogą również przekazywać środki finansowe na zasadzie dobrowolnych dotacji. Dotacje takie mogą także pochodzić z innych źródeł. Mechanizm działa w oparciu o demokratyczny i jawny system zarządzania.

wanie Sekretariatu. Konferencja na każdym swoim posiedzeniu przyjmuje budżet na okres finansowy do następnego posiedzenia zwyczajnego.

4. Konferencja Stron dokonuje przeglądu wykonywania niniejszej konwencji i w tym celu:

- (a) określa formę oraz harmonogram przekazywania informacji, które mają być przedłożone zgodnie z artykułem 26, i rozpatruje te informacje, jak również sprawozdania przedkładane przez organy pomocnicze;
- (b) rozpatruje rekomendacje naukowe, techniczne i technologiczne dotyczące różnorodności biologicznej przedstawiane zgodnie z artykułem 25;
- (c) rozważa i przyjmuje, w razie konieczności, protokoły zgodnie z artykułem 28;
- (d) rozważa i przyjmuje, stosownie do potrzeb, zgodnie z artykułem 29 i 30, poprawki do niniejszej konwencji oraz jej załączników;
- (e) rozważa poprawki do każdego protokołu lub jego załączników i zaleca ich przyjęcie Stronom tego protokołu, jeżeli tak zostanie zdecydowane;
- (f) rozważa i przyjmuje, stosownie do potrzeb, zgodnie z artykułem 30, dodatkowe załączniki do niniejszej konwencji;
- (g) ustanawia organy pomocnicze, szczególnie w celu doradztwa naukowego i technicznego, których ustanowienie uzna za konieczne dla realizacji niniejszej konwencji;
- (h) poprzez Sekretariat nawiązuje kontakty z organami wykonawczymi konwencji zajmującymi się sprawami objętymi niniejszą konwencją w celu ustanowienia z nimi odpowiednich form współpracy oraz
- (i) rozważa i podejmuje wszelkie inne dodatkowe działania, które mogą być niezbędne dla osiągnięcia celów niniejszej konwencji, biorąc pod uwagę doświadczenie nabyte podczas jej stosowania.

5. Organizacja Narodów Zjednoczonych, jej wyspecjalizowane agencje oraz Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej, jak również każde państwo niebędące Stroną niniejszej konwencji mogą być reprezentowane na posiedzeniach Konferencji Stron w charakterze obserwatorów. Jakikolwiek inny organ lub agencja, zarówno rządowa, jak i pozarządowa, związana z ochroną i zrównoważonym użytkowaniem różnorodności biologicznej, która poinformuje Sekretariat o swojej woli uczestniczenia w charakterze obserwatora na posiedzeniu Konferencji Stron, może zostać dopuszczona do udziału w tym posiedzeniu, o ile nie sprzeciwi się temu jedna trzecia Stron. Dopuszczenie i uczestnictwo obserwatorów jest określone regulaminem przyjętym przez Konferencję Stron.

Artykuł 24

Sekretariat

1. Niniejszym zostaje powołany Sekretariat. Jego funkcje są następujące:

- (a) organizowanie oraz obsługa posiedzeń Konferencji Stron przewidzianych w artykule 23;

- (b) sprawowanie funkcji powierzonych mu w którymkolwiek protokole;

- (c) przygotowywanie sprawozdań dotyczących sprawowania swoich funkcji przewidzianych w niniejszej konwencji oraz przedstawianie ich Konferencji Stron;

- (d) współdziałanie z innymi odpowiednimi organami międzynarodowymi, a w szczególności zawieranie takich porozumień administracyjnych i kontraktów, jakie mogą być niezbędne dla skutecznego wypełniania jego funkcji, oraz

- (e) wykonywanie innych zadań, jakie może określić Konferencja Stron.

2. Na swoim pierwszym zwyczajnym posiedzeniu Konferencja Stron powierza funkcje Sekretariatu jednej spośród istniejących kompetentnych organizacji międzynarodowych, które wyraziły gotowość pełnienia funkcji Sekretariatu zgodnie z niniejszą konwencją.

Artykuł 25

Organ pomocniczy do spraw doradztwa naukowego, technicznego i technologicznego

1. Niniejszym tworzy się organ pomocniczy dla zapewnienia doradztwa naukowego, technicznego i technologicznego, którego zadaniem jest udzielanie Konferencji Stron oraz, w razie potrzeby, jej organom pomocniczym, we właściwym czasie, doradztwa w zakresie wdrażania niniejszej konwencji. Organ ten jest otwarty dla uczestnictwa wszystkich Stron i posiada charakter interdyscyplinarny. Składa się on z kompetentnych w odpowiednich dziedzinach przedstawicieli rządów. Organ ten regularnie zdaje Konferencji Stron sprawozdanie z wszystkich przejawów swojej pracy.

2. Organ ten, działający pod kierownictwem i zgodnie z wytycznymi Konferencji Stron oraz na jej polecenie:

- (a) dokonuje naukowej i technicznej oceny stanu różnorodności biologicznej;

- (b) przygotowuje naukowe i techniczne oceny skuteczności różnego rodzaju działań podejmowanych zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji;

- (c) wskazuje innowacyjne, skuteczne i najnowsze osiągnięcia technologiczne oraz metody dotyczące ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz doradza w zakresie sposobów i środków popierania rozwoju i/lub transferu technologii;

- (d) udziela porad w zakresie programów naukowych i międzynarodowej współpracy dotyczących badań i rozwoju związanego z ochroną i zrównoważonym użytkowaniem różnorodności biologicznej oraz

- (e) udziela odpowiedzi na pytania w sprawach naukowych, technicznych, technologicznych i metodologicznych, z którymi może zwrócić się Konferencja Stron lub jej organy pomocnicze.

3. Funkcje, zakres działania, organizacja oraz działalność tego organu mogą zostać dokładniej określone przez Konferencję Stron.

Artykuł 26**Sprawozdania**

Każda Umawiająca się Strona, w odstępach czasu określonych przez Konferencję Stron, przedkłada Konferencji Stron sprawozdania dotyczące podejmowanych przez nią działań w celu wdrożenia postanowień niniejszej konwencji oraz ich skuteczności w osiąganiu celów niniejszej konwencji.

Artykuł 27**Rozstrzygnięcie sporów**

1. W razie sporu pomiędzy Umawiającymi się Stronami dotyczącego interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji zainteresowane Strony dążą do rozstrzygnięcia go w drodze negocjacji.
2. Jeżeli zainteresowane Strony nie mogą osiągnąć porozumienia w drodze negocjacji, mogą wspólnie zwrócić się do strony trzeciej o dobre usługi lub mediacje.
3. Przy ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do niniejszej konwencji lub w jakimkolwiek późniejszym terminie państwo lub regionalna organizacja integracji gospodarczej może złożyć depozytariuszowi pisemne oświadczenie, że w przypadku sporu nierozstrzygniętego zgodnie z ustępem 1 lub 2 przyjmuje jako obowiązkowy jeden lub obydwa z następujących sposobów rozstrzygnięcia sporów:
 - (a) arbitraż, zgodnie z procedurą określoną w części 1 załącznika II;
 - (b) oddanie sporu do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości.
4. Jeżeli strony sporu nie przyjmą, zgodnie z ustępem 3, tej samej lub żadnej innej procedury, spór ten zostanie poddany postępowaniu pojednawczemu, zgodnie z częścią 2 załącznika II, chyba że Strony uzgodnią inaczej.
5. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się do każdego protokołu, z wyjątkiem protokołu, w którym zostało postanowione inaczej.

Artykuł 28**Przyjęcie protokołów**

1. Umawiające się Strony współpracują przy sporządzaniu i przyjęciu protokołów do niniejszej konwencji.
2. Protokoły są przyjmowane na posiedzeniu Konferencji Stron.
3. Tekst proponowanego protokołu zostaje przekazany przez Sekretariat Umawiającym się Stronom co najmniej 6 miesięcy przed posiedzeniem Konferencji Stron.

Artykuł 29**Poprawki do konwencji lub protokołów**

1. Każda Umawiająca się Strona może proponować poprawki do niniejszej konwencji. Poprawki do któregoś z protokołów może proponować każda ze Stron tego protokołu.

2. Poprawki do niniejszej konwencji są przyjmowane na posiedzeniu Konferencji Stron. Poprawki do protokołów są przyjmowane na posiedzeniu Stron danego protokołu. Tekst każdej proponowanej poprawki do niniejszej konwencji lub do protokołu, z wyjątkiem protokołu, w którym zostało postanowione inaczej, Sekretariat przedstawia Stronom Konwencji lub danego protokołu co najmniej 6 miesięcy przed posiedzeniem, na którym poprawka ta ma być przyjęta. O proponowanych poprawkach Sekretariat informuje również sygnatariuszy niniejszej konwencji.
3. Strony dokładają wszelkich starań, aby osiągnąć porozumienie w sprawie proponowanych poprawek do niniejszej konwencji lub protokołu w drodze konsensusu. Jeżeli mimo wszelkich starań porozumienie nie zostanie osiągnięte w drodze konsensusu, poprawka ostatecznie zostaje przyjęta większością dwóch trzecich głosów Stron niniejszej konwencji lub odpowiedniego protokołu, obecnych na posiedzeniu i głosujących, a następnie zostaje przedstawiona przez depozytariusza wszystkim Stronom do ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia.
4. O ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu poprawek depozytariusz jest powiadamiany pisemnie. Poprawki przyjęte zgodnie z ustępem 3 wchodzi w życie w stosunku do Stron, które je przyjęły, dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia przez co najmniej dwie trzecie Umawiających się Stron niniejszej konwencji lub danego protokołu, z wyjątkiem protokołu, w którym postanowiono inaczej. Następnie poprawki wchodzi w życie dla każdej innej Umawiającej się Strony dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia przez daną Stronę dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia tych poprawek.
5. Dla celów niniejszego artykułu określenie „Strony obecne i głosujące” oznacza Strony obecne i głosujące „za” lub „przeciw”.

Artykuł 30**Przyjęcie załączników i poprawek do nich**

1. Załączniki do niniejszej konwencji lub do któregoś z protokołów stanowią integralną część konwencji lub takiego protokołu, jeżeli wyraźnie nie zostało przewidziane inaczej. Odesłanie do niniejszej konwencji lub jej protokołów stanowi jednocześnie odesłanie do ich załączników. Załączniki te ograniczone są do spraw proceduralnych, naukowych, technicznych i administracyjnych.
2. Jeżeli dany protokół nie przewiduje inaczej co do swoich załączników, następująca procedura jest stosowana do proponowania, przyjmowania i wejścia w życie dodatkowych załączników do niniejszej konwencji lub załączników do któregoś z protokołów:
 - (a) załączniki do niniejszej konwencji lub do któregoś z protokołów są proponowane i przyjmowane zgodnie z procedurą określoną w artykule 29;
 - (b) którąkolwiek ze Stron, która nie może zatwierdzić dodatkowego załącznika do niniejszej konwencji lub załączników do protokołu, którego

jest Stroną, notyfikuje to na piśmie depozytariuszowi w ciągu jednego roku od daty powiadomienia przez depozytariusza o przyjęciu tego załącznika. Depozytariusz niezwłocznie powiadamia wszystkie Strony o otrzymaniu takiej notyfikacji. Strona może w każdym czasie wycofać swój poprzedni sprzeciw i wówczas załączniki wchodzi w życie w stosunku do danej Strony zgodnie z postanowieniami litery (c);

(c) po upływie jednego roku od daty powiadomienia przez depozytariusza o przyjęciu załącznika wchodzi w życie w stosunku do wszystkich Stron niniejszej konwencji lub danego protokołu, które nie złożyły notyfikacji zgodnie z postanowieniami litery (b).

3. Proponowanie, przyjmowanie i wejście w życie poprawek do załączników do niniejszej konwencji lub do któregoś z protokołów odbywa się zgodnie z tą samą procedurą, co proponowanie, przyjmowanie i wejście w życie załączników do niniejszej konwencji lub załączników do któregoś z protokołów.
4. Jeżeli dodatkowy załącznik lub poprawka do załącznika są związane z poprawką do niniejszej konwencji lub do któregoś z protokołów, to dodatkowy załącznik lub poprawka nie wchodzi w życie do czasu wejścia w życie poprawki do niniejszej konwencji lub danego protokołu.

Artykuł 31

Prawo do głosowania

1. Z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ustępie 2, każda Umawiająca się Strona niniejszej konwencji lub któregoś z protokołów posiada jeden głos.
2. Regionalne organizacje integracji gospodarczej w sprawach należących do ich kompetencji korzystają z prawa głosu z liczbą głosów równą liczbie ich państw członkowskich, które są Umawiającymi się Stronami niniejszej konwencji lub danego protokołu. Organizacje takie nie korzystają ze swojego prawa do głosowania, jeżeli ich państwa członkowskie korzystają ze swego prawa i *vice versa*.

Artykuł 32

Związek między niniejszą konwencją a jej protokołami

1. Państwo lub regionalna organizacja integracji gospodarczej nie może stać się Stroną protokołu, jeżeli nie jest lub nie staje się w tym samym czasie Umawiającą się Stroną niniejszej konwencji.
2. Decyzje podejmowane na podstawie któregoś z protokołów są podejmowane tylko przez Strony tego protokołu. Każda Umawiająca się Strona, która nie ratyfikowała, nie przyjęła lub nie zatwierdziła danego protokołu, może uczestniczyć w posiedzeniu Stron tego protokołu w charakterze obserwatora.

Artykuł 33

Podpisanie

Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu w Rio de Janeiro dla wszystkich państw oraz regionalnych

organizacji integracji gospodarczej od dnia 5 czerwca 1992 r. do dnia 14 czerwca 1992 r. oraz w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku od dnia 15 czerwca 1992 r. do dnia 4 czerwca 1993 r.

Artykuł 34

Ratyfikacja, przyjęcie lub zatwierdzenie

1. Niniejsza konwencja oraz każdy protokół do niej podlegają ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez państwa oraz przez regionalne organizacje integracji gospodarczej. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia są składane u depozytariusza.
2. Każda organizacja, o której mowa w ustępie 1, która staje się Stroną niniejszej konwencji lub protokołu, a której żadne państwo członkowskie nie jest Umawiającą się Stroną, jest związana zobowiązaniami wynikającymi odpowiednio z konwencji lub protokołu. W przypadku takich organizacji, których jedno lub więcej państw członkowskich jest Umawiającą się Stroną niniejszej konwencji lub protokołu, organizacja ta i jej państwa członkowskie podejmują decyzję w sprawie odpowiedzialności za realizację zobowiązań wynikających dla nich odpowiednio z niniejszej konwencji lub protokołu. W takich przypadkach organizacja i jej państwa członkowskie nie mogą równocześnie korzystać ze swoich praw wynikających z konwencji lub danego protokołu.
3. W swoich dokumentach ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia, organizacje, o których mowa w ustępie 1, wskazują zakres swoich kompetencji w sprawach objętych konwencją lub danym protokołem. Organizacje te powiadamiają także depozytariusza o wszelkich zmianach co do zakresu swoich kompetencji.

Artykuł 35

Przystąpienie

1. Niniejsza konwencja i każdy protokół do niej są otwarte do przystąpienia przez państwa i regionalne organizacje integracji gospodarczej od dnia, w którym konwencja lub te protokoły przestały być otwarte do podpisu. Dokumenty przystąpienia są składane u depozytariusza.
2. W swoich dokumentach przystąpienia organizacje, o których mowa w ustępie 1, określają zakres swoich kompetencji w sprawach objętych konwencją lub danym protokołem. Organizacje te powiadamiają także depozytariusza o wszystkich istotnych zmianach co do zakresu swoich kompetencji.
3. Postanowienia artykułu 34 ustęp 2 stosuje się do regionalnych organizacji integracji gospodarczej, które przystępują do niniejszej konwencji lub któregoś z protokołów.

Artykuł 36

Wejście w życie

1. Niniejsza konwencja wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia trzydziestego dokumentu ratyfikacyjnego, zatwierdzenia lub przystąpienia.

2. Każdy z protokołów wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia takiej liczby dokumentów ratyfikacyjnych, zatwierdzenia lub przystąpienia, jaka została określona w tym protokole.
3. Dla każdej Umawiającej się Strony, która ratyfikuje, przyjmie lub zatwierdzi niniejszą konwencję bądź do niej przystąpi po złożeniu trzydziestego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, niniejsza konwencja wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia przez tę Stronę jej dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
4. Każdy protokół, jeśli nie przewidziano w nim inaczej, wchodzi w życie dla Umawiającej się Strony, która go ratyfikuje, przyjmie lub zatwierdzi bądź przystąpi do niego po jego wejściu w życie zgodnie z ustępem 2, dziewięćdziesiątego dnia od daty złożenia przez Umawiającą się Stronę jej dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia bądź też dnia, w którym niniejsza konwencja wchodzi w życie dla danej Umawiającej się Strony, w zależności od tego, która data jest późniejsza.
5. Dla celów określonych w ustępie 1 i 2 dokument złożony przez regionalną organizację integracji gospodarczej nie jest traktowany jako dodatkowy do dokumentów złożonych przez Państwa członkowskie tej organizacji.

Artykuł 37

Zastrzeżenia

Do niniejszej konwencji nie mogą być zgłaszane żadne zastrzeżenia.

Artykuł 38

Wycofanie

1. Każda Umawiająca się Strona może wycofać się z niniejszej konwencji, przesyłając depozytariuszowi pisemne powiadomienie w każdym czasie po upływie dwóch lat od daty wejścia w życie niniejszej konwencji w stosunku do tej Strony.
2. Wycofanie się nabiera mocy po upływie roku od daty otrzymania przez depozytariusza takiego powiadomienia lub w terminie późniejszym, określonym w powiadomieniu o wycofaniu się.

3. Uważa się, że każda ze Stron wycofująca się z niniejszej konwencji wycofuje się również z każdego protokołu, którego jest stroną.

Artykuł 39

Tymczasowe porozumienie finansowe

Jeżeli Fundusz na rzecz Globalnego Środowiska Programu Odbudowy i Rozwoju Narodów Zjednoczonych, Programu Środowiska Narodów Zjednoczonych oraz Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju zostanie poddany całkowitej restrukturyzacji zgodnie z wymaganiami artykułu 21, staje się tymczasową strukturą instytucjonalną, wspomnianą w artykule 21, w okresie od daty wejścia w życie niniejszej konwencji do pierwszego posiedzenia Konferencji Stron lub do czasu, kiedy Konferencja Stron zdecyduje, jaka struktura instytucjonalna zostanie przyjęta zgodnie z artykułem 21.

Artykuł 40

Tymczasowe porozumienia dotyczące Sekretariatu

Sekretariat powołany przez Dyrektora Wykonawczego Programu Środowiskowego Narodów Zjednoczonych staje się Sekretariatem, o którym mowa w artykule 24 ustęp 2, tymczasowo, w okresie od daty wejścia w życie niniejszej konwencji do pierwszego posiedzenia Konferencji Stron.

Artykuł 41

Depozytariusz

Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych pełni funkcje depozytariusza niniejszej konwencji i którejkolwiek z protokołów.

Artykuł 42

Teksty autentyczne

Oryginał niniejszej konwencji, której teksty w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostaje złożony u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszą konwencję.

Sporządzono w Rio de Janeiro dnia piątego czerwca tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego drugiego roku.

ZAŁĄCZNIK I

IDENTYFIKACJA I MONITORING

1. Ekosystemy i siedliska: charakteryzujące się wysoką różnorodnością, dużą liczbą gatunków endemicznych lub zagrożonych, lub też te, które cechuje pierwotność przyrody; niezbędne dla gatunków migrujących; mające istotne znaczenie społeczne, ekonomiczne, kulturowe lub naukowe; bądź reprezentatywne, rzadkie lub związane z kluczowymi procesami ewolucyjnymi lub innymi procesami biologicznymi.
2. Gatunki i środowiska, które: są zagrożone; są dzikimi krewnymi gatunków udomowionych lub hodowlanych; przedstawiają wartość dla medycyny, rolnictwa lub inną wartość ekonomiczną; mają znaczenie społeczne, naukowe lub kulturowe; bądź mają znaczenie dla badań w dziedzinie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, takie jak gatunki wskaźnikowe; oraz
3. Opisane genomy i geny mające znaczenie społeczne, naukowe i gospodarcze.

ZAŁĄCZNIK II

CZĘŚĆ 1

ARBITRAŻ

Artykuł 1

Strona występująca z roszczeniem powiadamia Sekretariat, że strony kierują spór do arbitrażu zgodnie z artykułem 27. Powiadomienie powinno określać przedmiot arbitrażu i wskazywać w szczególności te artykuły konwencji lub protokołu, których interpretacja lub zastosowanie stanowią przedmiot sporu. Jeżeli strony nie osiągną zgody co do przedmiotu sporu, zanim przewodniczący trybunału zostanie wyznaczony, trybunał arbitrażowy określi przedmiot sporu. Sekretariat przekazuje informację otrzymaną w ten sposób wszystkim Umawiającym się Stronom konwencji lub danego protokołu.

Artykuł 2

1. W sporach pomiędzy dwiema stronami trybunał arbitrażowy składa się z trzech członków. Każda ze stron sporu powołuje arbitra, a dwóch arbitrow powołanych w ten sposób wyznaczy, za obopólną zgodą, trzeciego, który będzie pełnił funkcję przewodniczącego trybunału. Przewodniczący trybunału nie może być obywatelem jednej ze stron sporu ani posiadać stałego miejsca zamieszkania na terytorium jednej ze stron, ani być zatrudniony przez którąkolwiek z nich, ani też wcześniej nie może zajmować się daną sprawą w innym charakterze.
2. W sporach pomiędzy więcej niż dwiema stronami strony posiadające wspólny interes w sporze powołają wspólnie jednego arbitra.
3. Każdy wakat jest wypełniany w sposób określony dla pierwotnego powołania arbitra.

Artykuł 3

1. Jeżeli przewodniczący trybunału arbitrażowego nie zostanie wyznaczony w ciągu dwóch miesięcy od powołania drugiego arbitra, Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych, na wniosek strony, wyznacza przewodniczącego w ciągu następnych dwóch miesięcy.

2. Jeżeli jedna ze stron sporu nie powoła arbitra w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wniosku, druga strona może poinformować o tym fakcie Sekretarza Generalnego, który wyznacza go w ciągu następnych dwóch miesięcy.

Artykuł 4

Trybunał arbitrażowy podejmuje decyzje zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji, odpowiednimi protokołami oraz zgodnie z prawem międzynarodowym.

Artykuł 5

Jeżeli strony sporu nie uzgodnią inaczej, trybunał arbitrażowy ustala własne zasady postępowania.

Artykuł 6

Trybunał arbitrażowy może, na wniosek jednej ze stron sporu, zalecić niezbędne tymczasowe środki zabezpieczające.

Artykuł 7

Strony sporu ułatwiają pracę trybunału arbitrażowego, a w szczególności wykorzystując wszystkie środki, którymi dysponują:

- (a) przekazują mu wszystkie odpowiednie dokumenty, informacje i materiały oraz
- (b) w razie konieczności, umożliwiają mu powołanie świadków lub ekspertów i uzyskanie ich zeznań.

Artykuł 8

Strony i arbitrzy zobowiązani są chronić poufności wszelkich informacji, które otrzymują jako poufne w toku postępowania przed trybunałem arbitrażowym.

Artykuł 9

Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy trybunał arbitrażowy nie postanowi inaczej, strony sporu pokrywają koszty trybunału w równych częściach. Trybunał prowadzi wykaz swoich kosztów i przedstawia stronom ich ostateczne zestawienie.

Artykuł 10

Którakolwiek z Umawiających się Stron posiadająca interes o charakterze prawnym w przedmiocie sporu, który może być naruszony przez podjęte decyzje w danej sprawie, może za zgodą trybunału włączyć się w tok postępowania.

Artykuł 11

Trybunał może rozpatrywać i podejmować decyzje w sprawie roszczeń wzajemnych wynikających bezpośrednio z przedmiotu sporu.

Artykuł 12

Decyzje, zarówno proceduralne, jak i merytoryczne, podejmowane są przez trybunał większością głosów jego członków.

Artykuł 13

Jeżeli jedna ze stron sporu nie stawi się przed trybunałem arbitrażowym lub nie podejmie obrony swojej sprawy, druga strona może zwrócić się z wnioskiem do trybunału o kontynuowanie postępowania i wydanie orzeczenia. Nieobecność strony lub niepodjęcie obrony swojej sprawy nie stanowi przeszkody w prowadzeniu postępowania. Przed wydaniem ostatecznej decyzji trybunał arbitrażowy musi być przekonany, że roszczenie jest należycie uzasadnione pod względem faktycznym i prawnym.

Artykuł 14

Trybunał wydaje swoją ostateczną decyzję w ciągu pięciu miesięcy od daty swojego ukonstytuowania się, chyba że uzna za konieczne przedłużenie tego okresu na czas nie dłuższy niż dalsze pięć miesięcy.

Artykuł 15

Ostateczna decyzja trybunału arbitrażowego ogranicza się do przedmiotu sporu i podaje podstawy, na których jest oparta.

Zawiera ona nazwiska członków uczestniczących w jej podjęciu oraz datę tej decyzji. Każdy członek trybunału może dołączyć do ostatecznej decyzji opinię odrębną lub opinię różniącą się od podjętej decyzji.

Artykuł 16

Orzeczenie jest wiążące dla stron sporu. Nie podlega ono apelacji, chyba że strony sporu uzgodniły uprzednio procedurę apelacyjną.

Artykuł 17

Jakakolwiek rozbieżność, która może powstać między stronami sporu co do interpretacji lub sposobu wy-

konania ostatecznej decyzji, może być przez każdą stronę przedstawiona do rozstrzygnięcia trybunałowi arbitrażowemu, który wydał tę decyzję.

CZĘŚĆ 2**POSTĘPOWANIE POJEDNAWCZE****Artykuł 1**

Komisja pojednawcza powoływana jest na wniosek jednej ze stron sporu. Komisja ta składa się, chyba że strony uzgodnią inaczej, z pięciu członków, po dwóch wyznaczonych przez każdą ze stron, oraz przewodniczącego, wybranego wspólnie przez tych członków.

Artykuł 2

W sporach pomiędzy więcej niż dwiema stronami strony posiadające ten sam interes powołują wspólnie swoich członków komisji. W przypadku gdy dwie lub więcej stron posiadają odrębne interesy lub nie mogą osiągnąć porozumienia co do tego, czy posiadają ten sam interes, powołują one swoich członków oddzielnie.

Artykuł 3

Jeżeli strony nie wyznaczą członków komisji pojednawczej w ciągu dwóch miesięcy od daty wniosku o utworzenie takiej komisji, Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych, jeśli zostanie o to poproszony przez stronę, która złożyła taki wniosek, wyznacza tych członków w ciągu następných dwóch miesięcy.

Artykuł 4

Jeżeli przewodniczący komisji pojednawczej nie zostanie wybrany w ciągu dwóch miesięcy od wyznaczenia ostatniego z członków komisji, Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych, jeżeli zostanie o to poproszony przez stronę, wyznacza przewodniczącego komisji w ciągu następných dwóch miesięcy.

Artykuł 5

Komisja pojednawcza podejmuje swoje decyzje większością głosów swoich członków. Jeżeli strony sporu nie zdecydują inaczej, ustala ona swoją własną procedurę. Komisja przedstawia propozycję rozstrzygnięcia sporu, którą strony rozważają w dobrej wierze.

Artykuł 6

Rozbieżności co do kompetencji komisji pojednawczej są rozstrzygane przez tę komisję.

**CONVENTION
ON BIOLOGICAL DIVERSITY**

UNITED NATIONS

1992

CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY

Preamble

The Contracting Parties,

Conscious of the intrinsic value of biological diversity and of the ecological, genetic, social, economic, scientific, educational, cultural, recreational and aesthetic values of biological diversity and its components,

Conscious also of the importance of biological diversity for evolution and for maintaining life sustaining systems of the biosphere,

Affirming that the conservation of biological diversity is a common concern of humankind,

Reaffirming that States have sovereign rights over their own biological resources,

Reaffirming also that States are responsible for conserving their biological diversity and for using their biological resources in a sustainable manner,

Concerned that biological diversity is being significantly reduced by certain human activities,

Aware of the general lack of information and knowledge regarding biological diversity and of the urgent need to develop scientific, technical and institutional capacities to provide the basic understanding upon which to plan and implement appropriate measures,

Noting that it is vital to anticipate, prevent and attack the causes of significant reduction or loss of biological diversity at source,

Noting also that where there is a threat of significant reduction or loss of biological diversity, lack of full scientific certainty should not be used as a reason for postponing measures to avoid or minimize such a threat,

Noting further that the fundamental requirement for the conservation of biological diversity is the *in-situ* conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and recovery of viable populations of species in their natural surroundings,

Noting further that *ex-situ* measures, preferably in the country of origin, also have an important role to play,

Recognizing the close and traditional dependence of many indigenous and local communities embodying traditional lifestyles on biological resources, and the desirability of sharing equitably benefits arising

from the use of traditional knowledge, innovations and practices relevant to the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components.

Recognizing also the vital role that women play in the conservation and sustainable use of biological diversity and affirming the need for the full participation of women at all levels of policy-making and implementation for biological diversity conservation,

Stressing the importance of, and the need to promote, international, regional and global cooperation among States and intergovernmental organizations and the non-governmental sector for the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components,

Acknowledging that the provision of new and additional financial resources and appropriate access to relevant technologies can be expected to make a substantial difference in the world's ability to address the loss of biological diversity,

Acknowledging further that special provision is required to meet the needs of developing countries, including the provision of new and additional financial resources and appropriate access to relevant technologies.

Noting in this regard the special conditions of the least developed countries and small island States.

Acknowledging that substantial investments are required to conserve biological diversity and that there is the expectation of a broad range of environmental, economic and social benefits from those investments,

Recognizing that economic and social development and poverty eradication are the first and overriding priorities of developing countries,

Aware that conservation and sustainable use of biological diversity is of critical importance for meeting the food, health and other needs of the growing world population, for which purpose access to and sharing of both genetic resources and technologies are essential.

Noting that, ultimately, the conservation and sustainable use of biological diversity will strengthen friendly relations among States and contribute to peace for humankind,

Desiring to enhance and complement existing international arrangements for the conservation of biological diversity and sustainable use of its components, and

Determined to conserve and sustainably use biological diversity for the benefit of present and future generations.

Have agreed as follows:

Article 1. Objectives

The objectives of this Convention, to be pursued in accordance with its relevant provisions, are the conservation of biological diversity, the sustainable use of its components and the fair and equitable sharing of the benefits arising out of the utilization of genetic resources, including by appropriate access to genetic resources and by appropriate transfer of relevant technologies, taking into account all rights over those resources and to technologies, and by appropriate funding.

Article 2. Use of Terms

For the purposes of this Convention:

"*Biological diversity*" means the variability among living organisms from all sources including, *inter alia*, terrestrial, marine and other aquatic ecosystems and the ecological complexes of which they are part: this includes diversity within species, between species and of ecosystems.

"*Biological resources*" includes genetic resources, organisms or parts thereof, populations, or any other biotic component of ecosystems with actual or potential use or value for humanity.

"*Biotechnology*" means any technological application that uses biological systems, living organisms, or derivatives thereof, to make or modify products or processes for specific use.

"*Country of origin of genetic resources*" means the country which possesses those genetic resources in *in-situ* conditions.

"*Country providing genetic resources*" means the country supplying genetic resources collected from *in-situ* sources, including populations of both wild and domesticated species, or taken from *ex-situ* sources, which may or may not have originated in that country.

"*Domesticated or cultivated species*" means species in which the evolutionary process has been influenced by humans to meet their needs.

"*Ecosystem*" means a dynamic complex of plant, animal and micro-organism communities and their non-living environment interacting as a functional unit.

"*Ex-situ conservation*" means the conservation of components of biological diversity outside their natural habitats.

"*Genetic material*" means any material of plant, animal, microbial or other origin containing functional units of heredity.

"*Genetic resources*" means genetic material of actual or potential value.

"*Habitat*" means the place or type of site where an organism or population naturally occurs.

"*In-situ conditions*" means conditions where genetic resources exist within ecosystems and natural habitats, and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.

"*In-situ conservation*" means the conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and recovery of viable populations of species in their natural surroundings and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.

"*Protected area*" means a geographically defined area which is designated or regulated and managed to achieve specific conservation objectives.

"*Regional economic integration organization*" means an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by this Convention and which has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to sign, ratify, accept, approve or accede to it.

"*Sustainable use*" means the use of components of biological diversity in a way and at a rate that does not lead to the long-term decline of biological diversity, thereby maintaining its potential to meet the needs and aspirations of present and future generations.

"*Technology*" includes biotechnology.

Article 3. Principle

States have, in accordance with the Charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction.

Article 4. Jurisdictional Scope

Subject to the rights of other States, and except as otherwise expressly provided in this Convention, the provisions of this Convention apply, in relation to each Contracting Party:

(a) In the case of components of biological diversity, in areas within the limits of its national jurisdiction; and

(b) In the case of processes and activities, regardless of where their effects occur, carried out under its jurisdiction or control, within the area of its national jurisdiction or beyond the limits of national jurisdiction.

Article 5. Cooperation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, cooperate with other Contracting Parties, directly or, where appropriate, through competent international organizations, in respect of areas beyond national jurisdiction and on other matters of mutual interest, for the conservation and sustainable use of biological diversity.

Article 6. General Measures for Conservation and Sustainable Use

Each Contracting Party shall, in accordance with its particular conditions and capabilities:

(a) Develop national strategies, plans or programmes for the conservation and sustainable use of biological diversity or adapt for this purpose existing strategies, plans or programmes which shall reflect, *inter alia*, the measures set out in this Convention relevant to the Contracting Party concerned; and

(b) Integrate, as far as possible and as appropriate, the conservation and sustainable use of biological diversity into relevant sectoral or cross-sectoral plans, programmes and policies.

Article 7. Identification and Monitoring

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, in particular for the purposes of Articles 8 to 10:

(a) Identify components of biological diversity important for its conservation and sustainable use having regard to the indicative list of categories set down in Annex I;

(b) Monitor, through sampling and other techniques, the components of biological diversity identified pursuant to subparagraph (a) above, paying particular attention to those requiring urgent conservation measures and those which offer the greatest potential for sustainable use;

(c) Identify processes and categories of activities which have or are likely to have significant adverse impacts on the conservation and sustainable use of biological diversity, and monitor their effects through sampling and other techniques; and

(d) Maintain and organize, by any mechanism data, derived from identification and monitoring activities pursuant to subparagraphs (a), (b) and (c) above.

Article 8. In-situ Conservation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

(a) Establish a system of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity;

(b) Develop, where necessary, guidelines for the selection, establishment and management of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity;

(c) Regulate or manage biological resources important for the conservation of biological diversity whether within or outside protected areas, with a view to ensuring their conservation and sustainable use;

(d) Promote the protection of ecosystems, natural habitats and the maintenance of viable populations of species in natural surroundings;

(e) Promote environmentally sound and sustainable development in areas adjacent to protected areas with a view to furthering protection of these areas;

(f) Rehabilitate and restore degraded ecosystems and promote the recovery of threatened species, *inter alia*, through the development and implementation of plans or other management strategies;

(g) Establish or maintain means to regulate, manage or control the risks associated with the use and release of living modified organisms resulting from biotechnology which are likely to have adverse environmental impacts that could affect the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account the risks to human health;

(h) Prevent the introduction of, control or eradicate those alien species which threaten ecosystems, habitats or species;

(i) Endeavour to provide the conditions needed for compatibility between present uses and the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components;

(j) Subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices;

(k) Develop or maintain necessary legislation and/or other regulatory provisions for the protection of threatened species and populations;

(l) Where a significant adverse effect on biological diversity has been determined pursuant to Article 7, regulate or manage the relevant processes and categories of activities; and

(m) Cooperate in providing financial and other support for *in-situ* conservation outlined in subparagraphs (a) to (l) above, particularly to developing countries.

Article 9. Ex-situ Conservation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, and predominantly for the purpose of complementing *in-situ* measures:

(a) Adopt measures for the *ex-situ* conservation of components of biological diversity, preferably in the country of origin of such components;

(b) Establish and maintain facilities for *ex-situ* conservation of and research on plants, animals and micro-organisms, preferably in the country of origin of genetic resources;

(c) Adopt measures for the recovery and rehabilitation of threatened species and for their reintroduction into their natural habitats under appropriate conditions;

(d) Regulate and manage collection of biological resources from natural habitats for *ex-situ* conservation purposes so as not to threaten ecosystems and *in-situ* populations of species, except where special temporary *ex-situ* measures are required under subparagraph (c) above; and

(e) Cooperate in providing financial and other support for *ex-situ* conservation outlined in subparagraphs (a) to (d) above and in the establishment and maintenance of *ex-situ* conservation facilities in developing countries.

Article 10. Sustainable Use of Components of Biological Diversity

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

(a) Integrate consideration of the conservation and sustainable use of biological resources into national decision-making;

(b) Adopt measures relating to the use of biological resources to avoid or minimize adverse impacts on biological diversity;

(c) Protect and encourage customary use of biological resources in accordance with traditional cultural practices that are compatible with conservation or sustainable use requirements;

(d) Support local populations to develop and implement remedial action in degraded areas where biological diversity has been reduced; and

(e) Encourage cooperation between its governmental authorities and its private sector in developing methods for sustainable use of biological resources.

Article 11. Incentive Measures

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, adopt economically and socially sound measures that act as incentives for the conservation and sustainable use of components of biological diversity.

Article 12. Research and Training

The Contracting Parties, taking into account the special needs of developing countries, shall:

(a) Establish and maintain programmes for scientific and technical education and training in measures for the identification, conservation and sustainable use of biological diversity and its components and provide support for such education and training for the specific needs of developing countries:

(b) Promote and encourage research which contributes to the conservation and sustainable use of biological diversity, particularly in developing countries, *inter alia*, in accordance with decisions of the Conference of the Parties taken in consequence of recommendations of the Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice; and

(c) In keeping with the provisions of Articles 16, 18 and 20, promote and cooperate in the use of scientific advances in biological diversity research in developing methods for conservation and sustainable use of biological resources.

Article 13. Public Education and Awareness

The Contracting Parties shall:

(a) Promote and encourage understanding of the importance of, and the measures required for, the conservation of biological diversity, as well as its propagation through media, and the inclusion of these topics in educational programmes; and

(b) Cooperate, as appropriate, with other States and international organizations in developing educational and public awareness programmes, with respect to conservation and sustainable use of biological diversity.

Article 14. Impact Assessment and Minimizing Adverse Impacts

1. Each Contracting Party, as far as possible and as appropriate, shall:

(a) Introduce appropriate procedures requiring environmental impact assessment of its proposed projects that are likely to have significant adverse effects on biological diversity with a view to avoiding or minimizing such effects and, where appropriate, allow for public participation in such procedures;

(b) Introduce appropriate arrangements to ensure that the environmental consequences of its programmes and policies that are likely to have significant adverse impacts on biological diversity are duly taken into account;

(c) Promote, on the basis of reciprocity, notification, exchange of information and consultation on activities under their jurisdiction or control which are likely to significantly affect adversely the biological diversity of other States or areas beyond the limits of national jurisdiction, by encouraging the conclusion of bilateral, regional or multilateral arrangements, as appropriate;

(d) In the case of imminent or grave danger or damage, originating under its jurisdiction or control, to biological diversity within the area under jurisdiction of other States or in areas beyond the limits of national jurisdiction, notify immediately the potentially affected States of such danger or damage, as well as initiate action to prevent or minimize such danger or damage; and

(e) Promote national arrangements for emergency responses to activities or events, whether caused naturally or otherwise, which present a grave and imminent danger to biological diversity and encourage international cooperation to supplement such national efforts and, where appropriate and agreed by the States or regional economic integration organizations concerned, to establish joint contingency plans.

2. The Conference of the Parties shall examine, on the basis of studies to be carried out, the issue of liability and redress, including restoration and compensation, for damage to biological diversity, except where such liability is a purely internal matter.

Article 15. Access to Genetic Resources

1. Recognizing the sovereign rights of States over their natural resources, the authority to determine access to genetic resources rests with the national governments and is subject to national legislation.

2. Each Contracting Party shall endeavour to create conditions to facilitate access to genetic resources for environmentally sound uses by other Contracting Parties and not to impose restrictions that run counter to the objectives of this Convention.

3. For the purpose of this Convention, the genetic resources being provided by a Contracting Party, as referred to in this Article and Articles 16 and 19, are only those that are provided by Contracting Parties that are countries of origin of such resources or by the Parties that have acquired the genetic resources in accordance with this Convention.

4. Access, where granted, shall be on mutually agreed terms and subject to the provisions of this Article.

5. Access to genetic resources shall be subject to prior informed consent of the Contracting Party providing such resources, unless otherwise determined by that Party.

6. Each Contracting Party shall endeavour to develop and carry out scientific research based on genetic resources provided by other Contracting Parties with the full participation of, and where possible in, such Contracting Parties.

7. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, and in accordance with Articles 16 and 19 and, where necessary, through the financial mechanism established by Articles 20 and 21 with the aim of sharing in a fair and equitable way the results of research and development and the benefits arising from the commercial and other utilization of genetic resources with the Contracting Party providing such resources. Such sharing shall be upon mutually agreed terms.

Article 15. Access to and Transfer of Technology

1. Each Contracting Party, recognizing that technology includes biotechnology, and that both access to and transfer of technology among Contracting Parties are essential elements for the attainment of the objectives of this Convention, undertakes subject to the provisions of this Article to provide and/or facilitate access for and transfer to other Contracting Parties of technologies that are relevant to the conservation and sustainable use of biological diversity or make use of genetic resources and do not cause significant damage to the environment.

2. Access to and transfer of technology referred to in paragraph 1 above to developing countries shall be provided and/or facilitated under fair and most favourable terms, including on concessional and preferential terms where mutually agreed, and, where necessary, in accordance with the financial mechanism established by Articles 20 and 21. In the case of technology subject to patents and other intellectual property rights, such access and transfer shall be provided on terms

which recognize and are consistent with the adequate and effective protection of intellectual property rights. The application of this paragraph shall be consistent with paragraphs 3, 4 and 5 below.

3. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, with the aim that Contracting Parties, in particular those that are developing countries, which provide genetic resources are provided access to and transfer of technology which makes use of those resources, on mutually agreed terms, including technology protected by patents and other intellectual property rights, where necessary, through the provisions of Articles 20 and 21 and in accordance with international law and consistent with paragraphs 4 and 5 below.

4. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, with the aim that the private sector facilitates access to, joint development and transfer of technology referred to in paragraph 1 above for the benefit of both governmental institutions and the private sector of developing countries and in this regard shall abide by the obligations included in paragraphs 1, 2 and 3 above.

5. The Contracting Parties, recognizing that patents and other intellectual property rights may have an influence on the implementation of this Convention, shall cooperate in this regard subject to national legislation and international law in order to ensure that such rights are supportive of and do not run counter to its objectives.

Article 17. Exchange of Information

1. The Contracting Parties shall facilitate the exchange of information, from all publicly available sources, relevant to the conservation and sustainable use of biological diversity, taking into account the special needs of developing countries.

2. Such exchange of information shall include exchange of results of technical, scientific and socio-economic research, as well as information on training and surveying programmes, specialized knowledge, indigenous and traditional knowledge as such and in combination with the technologies referred to in Article 16, paragraph 1. It shall also, where feasible, include repatriation of information.

Article 18. Technical and Scientific Cooperation

1. The Contracting Parties shall promote international technical and scientific cooperation in the field of conservation and sustainable use of biological diversity, where necessary, through the appropriate international and national institutions.

2. Each Contracting Party shall promote technical and scientific cooperation with other Contracting Parties, in particular developing countries, in implementing this Convention, *inter alia*, through the development and implementation of national policies. In promoting such cooperation, special attention should be given to the development and strengthening of national capabilities, by means of human resources development and institution building.

3. The Conference of the Parties, at its first meeting, shall determine how to establish a clearing-house mechanism to promote and facilitate technical and scientific cooperation.

4. The Contracting Parties shall, in accordance with national legislation and policies, encourage and develop methods of cooperation for the development and use of technologies, including indigenous and traditional technologies, in pursuance of the objectives of this Convention. For this purpose, the Contracting Parties shall also promote cooperation in the training of personnel and exchange of experts.

5. The Contracting Parties shall, subject to mutual agreement, promote the establishment of joint research programmes and joint ventures for the development of technologies relevant to the objectives of this Convention.

Article 19. Handling of Biotechnology and Distribution of its Benefits

1. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, to provide for the effective participation in biotechnological research activities by those Contracting Parties, especially developing countries, which provide the genetic resources for such research, and where feasible in such Contracting Parties.

2. Each Contracting Party shall take all practicable measures to promote and advance priority access on a fair and equitable basis by Contracting Parties, especially developing countries, to the results and benefits arising from biotechnologies based upon genetic resources provided by those Contracting Parties. Such access shall be on mutually agreed terms.

3. The Parties shall consider the need for and modalities of a protocol setting out appropriate procedures, including, in particular, advance informed agreement, in the field of the safe transfer, handling and use of any living modified organism resulting from biotechnology that may have adverse effect on the conservation and sustainable use of biological diversity.

4. Each Contracting Party shall, directly or by requiring any natural or legal person under its jurisdiction providing the organisms referred to in paragraph 3 above, provide any available information about the use and safety regulations required by that Contracting Party in handling

such organisms, as well as any available information on the potential adverse impact of the specific organisms concerned to the Contracting Party into which those organisms are to be introduced.

Article 20. Financial Resources

1. Each Contracting Party undertakes to provide, in accordance with its capabilities, financial support and incentives in respect of those national activities which are intended to achieve the objectives of this Convention, in accordance with its national plans, priorities and programmes.

2. The developed country Parties shall provide new and additional financial resources to enable developing country Parties to meet the agreed full incremental costs to them of implementing measures which fulfil the obligations of this Convention and to benefit from its provisions and which costs are agreed between a developing country Party and the institutional structure referred to in Article 21, in accordance with policy, strategy, programme priorities and eligibility criteria and an indicative list of incremental costs established by the Conference of the Parties. Other Parties, including countries undergoing the process of transition to a market economy, may voluntarily assume the obligations of the developed country Parties. For the purpose of this Article, the Conference of the Parties, shall at its first meeting establish a list of developed country Parties and other Parties which voluntarily assume the obligations of the developed country Parties. The Conference of the Parties shall periodically review and if necessary amend the list. Contributions from other countries and sources on a voluntary basis would also be encouraged. The implementation of these commitments shall take into account the need for adequacy, predictability and timely flow of funds and the importance of burden-sharing among the contributing Parties included in the list.

3. The developed country Parties may also provide, and developing country Parties avail themselves of, financial resources related to the implementation of this Convention through bilateral, regional and other multilateral channels.

4. The extent to which developing country Parties will effectively implement their commitments under this Convention will depend on the effective implementation by developed country Parties of their commitments under this Convention related to financial resources and transfer of technology and will take fully into account the fact that economic and social development and eradication of poverty are the first and overriding priorities of the developing country Parties.

5. The Parties shall take full account of the specific needs and special situation of least developed countries in their actions with regard to funding and transfer of technology.

6. The Contracting Parties shall also take into consideration the special conditions resulting from the dependence on, distribution and location of, biological diversity within developing country Parties, in particular small island States.

7. Consideration shall also be given to the special situation of developing countries, including those that are most environmentally vulnerable, such as those with arid and semi-arid zones, coastal and mountainous areas.

Article 21. Financial Mechanism

1. There shall be a mechanism for the provision of financial resources to developing country Parties for purposes of this Convention on a grant or concessional basis the essential elements of which are described in this Article. The mechanism shall function under the authority and guidance of, and be accountable to, the Conference of the Parties for purposes of this Convention. The operations of the mechanism shall be carried out by such institutional structure as may be decided upon by the Conference of the Parties at its first meeting. For purposes of this Convention, the Conference of the Parties shall determine the policy, strategy, programme priorities and eligibility criteria relating to the access to and utilization of such resources. The contributions shall be such as to take into account the need for predictability, adequacy and timely flow of funds referred to in Article 20 in accordance with the amount of resources needed to be decided periodically by the Conference of the Parties and the importance of burden-sharing among the contributing Parties included in the list referred to in Article 20, paragraph 2. Voluntary contributions may also be made by the developed country Parties and by other countries and sources. The mechanism shall operate within a democratic and transparent system of governance.

2. Pursuant to the objectives of this Convention, the Conference of the Parties shall at its first meeting determine the policy, strategy and programme priorities, as well as detailed criteria and guidelines for eligibility for access to and utilization of the financial resources including monitoring and evaluation on a regular basis of such utilization. The Conference of the Parties shall decide on the arrangements to give effect to paragraph 1 above after consultation with the institutional structure entrusted with the operation of the financial mechanism.

3. The Conference of the Parties shall review the effectiveness of the mechanism established under this Article, including the criteria and guidelines referred to in paragraph 2 above, not less than two years after the entry into force of this Convention and thereafter on a regular basis. Based on such review, it shall take appropriate action to improve the effectiveness of the mechanism if necessary.

4. The Contracting Parties shall consider strengthening existing financial institutions to provide financial resources for the conservation and sustainable use of biological diversity.

Article 22. Relationship with Other International Conventions

1. The provisions of this Convention shall not affect the rights and obligations of any Contracting Party deriving from any existing international agreement, except where the exercise of those rights and obligations would cause a serious damage or threat to biological diversity.

2. Contracting Parties shall implement this Convention with respect to the marine environment consistently with the rights and obligations of States under the law of the sea.

Article 23. Conference of the Parties

1. A Conference of the Parties is hereby established. The first meeting of the Conference of the Parties shall be convened by the Executive Director of the United Nations Environment Programme not later than one year after the entry into force of this Convention. Thereafter, ordinary meetings of the Conference of the Parties shall be held at regular intervals to be determined by the Conference at its first meeting.

2. Extraordinary meetings of the Conference of the Parties shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Conference, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to them by the Secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.

3. The Conference of the Parties shall by consensus agree upon and adopt rules of procedure for itself and for any subsidiary body it may establish, as well as financial rules governing the funding of the Secretariat. At each ordinary meeting, it shall adopt a budget for the financial period until the next ordinary meeting.

4. The Conference of the Parties shall keep under review the implementation of this Convention, and, for this purpose, shall:

(a) Establish the form and the intervals for transmitting the information to be submitted in accordance with Article 26 and consider such information as well as reports submitted by any subsidiary body:

(b) Review scientific, technical and technological advice on biological diversity provided in accordance with Article 25:

(c) Consider and adopt, as required, protocols in accordance with Article 28:

(d) Consider and adopt, as required, in accordance with Articles 29 and 30, amendments to this Convention and its annexes:

(e) Consider amendments to any protocol, as well as to any annexes thereto, and, if so decided, recommend their adoption to the parties to the protocol concerned;

(f) Consider and adopt, as required, in accordance with Article 30, additional annexes to this Convention:

(g) Establish such subsidiary bodies, particularly to provide scientific and technical advice, as are deemed necessary for the implementation of this Convention:

(h) Contact, through the Secretariat, the executive bodies of conventions dealing with matters covered by this Convention with a view to establishing appropriate forms of cooperation with them; and

(i) Consider and undertake any additional action that may be required for the achievement of the purposes of this Convention in the light of experience gained in its operation.

5. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State not Party to this Convention, may be represented as observers at meetings of the Conference of the Parties. Any other body or agency, whether governmental or non-governmental, qualified in fields relating to conservation and sustainable use of biological diversity, which has informed the Secretariat of its wish to be represented as an observer at a meeting of the Conference of the Parties, may be admitted unless at least one third of the Parties present object. The admission and participation of observers shall be subject to the rules of procedure adopted by the Conference of the Parties.

Article 24. Secretariat

1. A secretariat is hereby established. Its functions shall be:

(a) To arrange for and service meetings of the Conference of the Parties provided for in Article 23;

(b) To perform the functions assigned to it by any protocol;

(c) To prepare reports on the execution of its functions under this Convention and present them to the Conference of the Parties;

(d) To coordinate with other relevant international bodies and, in particular to enter into such administrative and contractual arrangements as may be required for the effective discharge of its functions; and

(e) To perform such other functions as may be determined by the Conference of the Parties.

2. At its first ordinary meeting, the Conference of the Parties shall designate the secretariat from amongst those existing competent international organizations which have signified their willingness to carry out the secretariat functions under this Convention.

Article 25. Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice

1. A subsidiary body for the provision of scientific, technical and technological advice is hereby established to provide the Conference of the Parties and, as appropriate, its other subsidiary bodies with timely advice relating to the implementation of this Convention. This body shall be open to participation by all Parties and shall be multidisciplinary. It shall comprise government representatives competent in the relevant field of expertise. It shall report regularly to the Conference of the Parties on all aspects of its work.

2. Under the authority of and in accordance with guidelines laid down by the Conference of the Parties, and upon its request, this body shall:

(a) Provide scientific and technical assessments of the status of biological diversity;

(b) Prepare scientific and technical assessments of the effects of types of measures taken in accordance with the provisions of this Convention;

(c) Identify innovative, efficient and state-of-the-art technologies and know-how relating to the conservation and sustainable use of biological diversity and advise on the ways and means of promoting development and/or transferring such technologies;

(d) Provide advice on scientific programmes and international cooperation in research and development related to conservation and sustainable use of biological diversity; and

(e) Respond to scientific, technical, technological and methodological questions that the Conference of the Parties and its subsidiary bodies may put to the body.

3. The functions, terms of reference, organization and operation of this body may be further elaborated by the Conference of the Parties.

Article 26. Reports

Each Contracting Party shall, at intervals to be determined by the Conference of the Parties, present to the Conference of the Parties, reports on measures which it has taken for the implementation of the provisions of this Convention and their effectiveness in meeting the objectives of this Convention.

Article 27. Settlement of Disputes

1. In the event of a dispute between Contracting Parties concerning the interpretation or application of this Convention, the parties concerned shall seek solution by negotiation.

2. If the parties concerned cannot reach agreement by negotiation, they may jointly seek the good offices of, or request mediation by, a third party.

3. When ratifying, accepting, approving or acceding to this Convention, or at any time thereafter, a State or regional economic integration organization may declare in writing to the Depositary that for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1 or paragraph 2 above, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory:

(a) Arbitration in accordance with the procedure laid down in Part 1 of Annex II;

(b) Submission of the dispute to the International Court of Justice.

4. If the parties to the dispute have not, in accordance with paragraph 3 above, accepted the same or any procedure, the dispute shall be submitted to conciliation in accordance with Part 2 of Annex II unless the parties otherwise agree.

5. The provisions of this Article shall apply with respect to any protocol except as otherwise provided in the protocol concerned.

Article 28. Adoption of Protocols

1. The Contracting Parties shall cooperate in the formulation and adoption of protocols to this Convention.

2. Protocols shall be adopted at a meeting of the Conference of the Parties.

3. The text of any proposed protocol shall be communicated to the Contracting Parties by the Secretariat at least six months before such a meeting.

Article 29. Amendment of the Convention or Protocols

1. Amendments to this Convention may be proposed by any Contracting Party. Amendments to any protocol may be proposed by any Party to that protocol.

2. Amendments to this Convention shall be adopted at a meeting of the Conference of the Parties. Amendments to any protocol shall be adopted at a meeting of the Parties to the Protocol in question. The text of any proposed amendment to this Convention or to any protocol, except as may otherwise be provided in such protocol, shall be communicated to the Parties to the instrument in question by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate proposed amendments to the signatories to this Convention for information.

3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Convention or to any protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a two-third majority vote of the Parties to the instrument in question present and voting at the meeting, and shall be submitted by the Depositary to all Parties for ratification, acceptance or approval.

4. Ratification, acceptance or approval of amendments shall be notified to the Depositary in writing. Amendments adopted in accordance with paragraph 3 above shall enter into force among Parties having accepted them on the ninetieth day after the deposit of instruments of ratification, acceptance or approval by at least two thirds of the Contracting Parties to this Convention or of the Parties to the protocol concerned, except as may otherwise be provided in such protocol. Thereafter the amendments shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after that Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendments.

5. For the purposes of this Article, "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote.

Article 30. Adoption and Amendment of Annexes

1. The annexes to this Convention or to any protocol shall form an integral part of the Convention or of such protocol, as the case may be, and, unless expressly provided otherwise, a reference to this Convention or its protocols constitutes at the same time a reference to any annexes thereto. Such annexes shall be restricted to procedural, scientific, technical and administrative matters.

2. Except as may be otherwise provided in any protocol with respect to its annexes, the following procedure shall apply to the proposal, adoption and entry into force of additional annexes to this Convention or of annexes to any protocol:

(a) Annexes to this Convention or to any protocol shall be proposed and adopted according to the procedure laid down in Article 29;

(b) Any Party that is unable to approve an additional annex to this Convention or an annex to any protocol to which it is Party shall so notify the Depositary, in writing, within one year from the date of the communication of the adoption by the Depositary. The Depositary shall without delay notify all Parties of any such notification received. A Party may at any time withdraw a previous declaration of objection and the annexes shall thereupon enter into force for that Party subject to subparagraph (c) below;

(c) On the expiry of one year from the date of the communication of the adoption by the Depositary, the annex shall enter into force for all Parties to this Convention or to any protocol concerned which have not submitted a notification in accordance with the provisions of subparagraph (b) above.

3. The proposal, adoption and entry into force of amendments to annexes to this Convention or to any protocol shall be subject to the same procedure as for the proposal, adoption and entry into force of annexes to the Convention or annexes to any protocol.

4. If an additional annex or an amendment to an annex is related to an amendment to this Convention or to any protocol, the additional annex or amendment shall not enter into force until such time as the amendment to the Convention or to the protocol concerned enters into force.

Article 31. Right to Vote

1. Except as provided for in paragraph 2 below, each Contracting Party to this Convention or to any protocol shall have one vote.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Contracting Parties to this Convention or the relevant protocol. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

Article 32. Relationship between this Convention and Its Protocols

1. A State or a regional economic integration organization may not become a Party to a protocol unless it is, or becomes at the same time, a Contracting Party to this Convention.

2. Decisions under any protocol shall be taken only by the Parties to the protocol concerned. Any Contracting Party that has not ratified, accepted or approved a protocol may participate as an observer in any meeting of the parties to that protocol.

Article 33. Signature

This Convention shall be open for signature at Rio de Janeiro by all States and any regional economic integration organization from 5 June 1992 until 14 June 1992, and at the United Nations Headquarters in New York from 15 June 1992 to 4 June 1993.

Article 34. Ratification, Acceptance or Approval

1. This Convention and any protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by States and by regional economic integration organizations. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.

2. Any organization referred to in paragraph 1 above which becomes a Contracting Party to this Convention or any protocol without any of its member States being a Contracting Party shall be bound by all the obligations under the Convention or the protocol, as the case may be. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Contracting Party to this Convention or relevant protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under the Convention or protocol, as the case may be. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under the Convention or relevant protocol concurrently.

3. In their instruments of ratification, acceptance or approval, the organizations referred to in paragraph 1 above shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by the Convention or the relevant protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any relevant modification in the extent of their competence.

Article 35. Accession

1. This Convention and any protocol shall be open for accession by States and by regional economic integration organizations from the date on which the Convention or the protocol concerned is closed for signature. The instruments of accession shall be deposited with the Depositary.

2. In their instruments of accession, the organizations referred to in paragraph 1 above shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by the Convention or the relevant protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any relevant modification in the extent of their competence.

3. The provisions of Article 34, paragraph 2, shall apply to regional economic integration organizations which accede to this Convention or any protocol.

Article 36. Entry Into Force

1. This Convention shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. Any protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the number of instruments of ratification, acceptance, approval or accession, specified in that protocol, has been deposited.

3. For each Contracting Party which ratifies, accepts or approves this Convention or accedes thereto after the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, it shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such Contracting Party of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

4. Any protocol, except as otherwise provided in such protocol, shall enter into force for a Contracting Party that ratifies, accepts or approves that protocol or accedes thereto after its entry into force pursuant to paragraph 2 above, on the ninetieth day after the date on which that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or on the date on which this Convention enters into force for that Contracting Party, whichever shall be the later.

5. For the purposes of paragraphs 1 and 2 above, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by member States of such organization.

Article 37. Reservations

No reservations may be made to this Convention.

Article 38. Withdrawals

1. At any time after two years from the date on which this Convention has entered into force for a Contracting Party, that Contracting Party may withdraw from the Convention by giving written notification to the Depositary.

2. Any such withdrawal shall take place upon expiry of one year after the date of its receipt by the Depositary, or on such later date as may be specified in the notification of the withdrawal.

3. Any Contracting Party which withdraws from this Convention shall be considered as also having withdrawn from any protocol to which it is party.

Article 39. Financial Interim Arrangements

Provided that it has been fully restructured in accordance with the requirements of Article 21, the Global Environment Facility of the United Nations Development Programme, the United Nations Environment Programme and the International Bank for Reconstruction and Development shall be the institutional structure referred to in Article 21 on an interim basis, for the period between the entry into force of this Convention and the first meeting of the Conference of the Parties or until the Conference of the Parties decides which institutional structure will be designated in accordance with Article 21.

Article 40. Secretariat Interim Arrangements

The secretariat to be provided by the Executive Director of the United Nations Environment Programme shall be the secretariat referred to in Article 24, paragraph 2, on an interim basis for the period between the entry into force of this Convention and the first meeting of the Conference of the Parties.

Article 41. Depositary

The Secretary-General of the United Nations shall assume the functions of Depositary of this Convention and any protocols.

Article 42. Authentic Texts

The original of this Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Convention.

Done at Rio de Janeiro on this fifth day of June, one thousand nine hundred and ninety-two.

Annex I

IDENTIFICATION AND MONITORING

1. Ecosystems and habitats: containing high diversity, large numbers of endemic or threatened species, or wilderness; required by migratory species; of social, economic, cultural or scientific importance; or, which are representative, unique or associated with key evolutionary or other biological processes;
2. Species and communities which are: threatened; wild relatives of domesticated or cultivated species; of medicinal, agricultural or other economic value; or social, scientific or cultural importance; or importance for research into the conservation and sustainable use of biological diversity, such as indicator species; and
3. Described genomes and genes of social, scientific or economic importance.

Annex II

Part I

ARBITRATION

Article 1

The claimant party shall notify the secretariat that the parties are referring a dispute to arbitration pursuant to Article 27. The notification shall state the subject-matter of arbitration and include, in particular, the articles of the Convention or the protocol, the interpretation or application of which are at issue. If the parties do not agree on the subject matter of the dispute before the President of the tribunal is designated, the arbitral tribunal shall determine the subject matter. The secretariat shall forward the information thus received to all Contracting Parties to this Convention or to the protocol concerned.

Article 2

1. In disputes between two parties, the arbitral tribunal shall consist of three members. Each of the parties to the dispute shall appoint an arbitrator and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator who shall be the President of the tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

2. In disputes between more than two parties, parties in the same interest shall appoint one arbitrator jointly by agreement.

3. Any vacancy shall be filled in the manner prescribed for the initial appointment.

Article 3

1. If the President of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Secretary-General of the United Nations shall, at the request of a party, designate the President within a further two-month period.

2. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of receipt of the request, the other party may inform the Secretary-General who shall make the designation within a further two-month period.

Article 4

The arbitral tribunal shall render its decisions in accordance with the provisions of this Convention, any protocols concerned, and international law.

Article 5

Unless the parties to the dispute otherwise agree, the arbitral tribunal shall determine its own rules of procedure.

Article 6

The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties, recommend essential interim measures of protection.

Article 7

The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:

- (a) Provide it with all relevant documents, information and facilities; and
- (b) Enable it, when necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.

Article 8

The parties and the arbitrators are under an obligation to protect the confidentiality of any information they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.

Article 9

Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the costs of the tribunal shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its costs, and shall furnish a final statement thereof to the parties.

Article 10

Any Contracting Party that has an interest of a legal nature in the subject-matter of the dispute which may be affected by the decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

Article 11

The tribunal may hear and determine counterclaims arising directly out of the subject-matter of the dispute.

Article 12

Decisions both on procedure and substance of the arbitral tribunal shall be taken by a majority vote of its members.

Article 13

If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to make its award. Absence of a party or a failure of a party to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings. Before rendering its final decision, the arbitral tribunal must satisfy itself that the claim is well founded in fact and law.

Article 14

The tribunal shall render its final decision within five months of the date on which it is fully constituted unless it finds it necessary to extend the time-limit for a period which should not exceed five more months.

Article 15

The final decision of the arbitral tribunal shall be confined to the subject-matter of the dispute and shall state the reasons on which it is based. It shall contain the names of the members who have participated and the date of the final decision. Any member of the tribunal may attach a separate or dissenting opinion to the final decision.

Article 16

The award shall be binding on the parties to the dispute. It shall be without appeal unless the parties to the dispute have agreed in advance to an appellate procedure.

Article 17

Any controversy which may arise between the parties to the dispute as regards the interpretation or manner of implementation of the final decision may be submitted by either party for decision to the arbitral tribunal which rendered it.

Part 2

CONCILIATION

Article 1

A conciliation commission shall be created upon the request of one of the parties to the dispute. The commission shall, unless the parties otherwise agree, be composed of five members, two appointed by each Party concerned and a President chosen jointly by those members.

Article 2

In disputes between more than two parties, parties in the same interest shall appoint their members of the commission jointly by agreement. Where two or more parties have separate interests or there is a disagreement as to whether they are of the same interest, they shall appoint their members separately.

Article 3

If any appointments by the parties are not made within two months of the date of the request to create a conciliation commission, the Secretary-General of the United Nations shall, if asked to do so by the party that made the request, make those appointments within a further two-month period.

Article 4

If a President of the conciliation commission has not been chosen within two months of the last of the members of the commission being appointed, the Secretary-General of the United Nations shall, if asked to do so by a party, designate a President within a further two-month period.

Article 5

The conciliation commission shall take its decisions by majority vote of its members. It shall, unless the parties to the dispute otherwise agree, determine its own procedure. It shall render a proposal for resolution of the dispute, which the parties shall consider in good faith.

Article 6

A disagreement as to whether the conciliation commission has competence shall be decided by the commission.

- Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:
- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
 - jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
 - będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 13 grudnia 1995 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

L.S.

Minister Spraw Zagranicznych: *W. Bartoszewski*